

DOMMEREN SOM KONKURRERENDE PERSON

EN KARTLEGGING AV DOMMERE I AGDER
FOTBALLKRETS MED FOKUS PÅ STRESS,
HOLDNINGER OG MOTIVER

KJETIL IHME

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

UNIVERSITETET I AGDER

IDR 506

Dommeren som konkurrerende person

En kartlegging av dommere i Agder fotballkrets med fokus på stress,
holdninger og motiver

Masteroppgave

Master i idrettsvitenskap

Kjetil Ihme

Universitetet i Agder

Fakultet for helse- og idrettsvitenskap

2010

Sammendrag

Formålet med denne studien er å kartlegge dommeren som den konkurrerende person med særlig fokus på stress, holdninger og motiver, samt gjennomføre en pilot på instrumentet for å skaffe seg kunnskap og erfaring som vider vil kunne bidra til forskning på toppdommere i Norge. Teorien som anvendes for å tilnærme seg forskningsspørsmålene er Martens, Vealey og Burton (1990) multidimensjonale angstteori.

44 dommere fra Agder fotballkrets deltok i studien. Det ble anvendt spørreskjema på utvalget. For å måle stress ble State Trait Anxiety Inventory (STAI) og Sport Competition Anxiety Test (SCAT) brukt. For å undersøke hvordan stress påvirkes av ulike variabler ble det utført korrelasjonsanalyser. Holdninger ble målt gjennom hvor enig og uenig den enkelte forsøkspersonene var i ulike utsagn og påstander. Motiv ble målt gjennom et kvalitativt spørsmål i skjemaet.

Resultatene viste en signifikant korrelasjon på relasjonen mellom alder og stress. Videre viste resultatene at fysiske, lidenskaplige og sosiale motiver er betydelige motiveringsfaktorer for å være dommer i Agder fotballkrets. Resultatene av analysen av holdninger viste et tvetydig bilde blant utvalget av holdningen for det å dømme fotball.

Nøkkelord: Dommerrollen, dommeren som konkurrerende person, stress, holdninger.

Forord

Det har vært mange gjennom årene som i større eller mindre grad har bidratt med støtte til denne masteroppgaven, og som jeg ønsker å takke. Først og fremst vil jeg takke min veileder Bjørn Tore Johansen, som har uttrykt stor tro på dette prosjektet gjennom sin uvurderlige veiledning og engasjement. Du har hatt stor betydning for min faglige utvikling, og har vært en god inspirator for meg. I ærbødighet takker jeg deg Mester.

Prosjektet hadde ikke vært mulig å gjennomføre uten hjelp fra Agder fotballkrets. Jeg ønsker å takke Agder fotballkrets for deres positive engasjement, hjelp og tilretteleggelse for at prosjektet kunne utføres. Videre vil jeg takke samtlige dommere fra Agder fotballkrets som deltok i undersøkelsen.

Det skal rettes en takk til mine medstudenter som har bidratt til å gjøre disse årene til en minnerik opplevelse. Til gutta på kontoret, Magnus og Tim Harald. Våre diskusjoner og samarbeid gjennom de siste årene har betydd mye, både faglige og personlige. Takk for å gjøre tiden til en minnerik opplevelse.

Til slutt vil jeg takk min mor og far for deres tro på meg, en ekstra takk skal rettes til min far som i slutfasen bidrog med iherdig korrekturlesning, takk. Det skal også rettes en takk til Line, som nok blir overasket over å bli nevnt her, men du har gjennom din støtte og dine varme tanker bidratt positivt!

Kristiansand

Mai 2010

Kjetil Ihme

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	III
Forord.....	IV
Innholdsfortegnelse	V
Figuroversikt	VI
Tabelloversikt.....	VI
1.0 Innledning.....	1
2.0 Teoretiske perspektiver	8
2.1 Konkurransesprosessen	8
2.2 Relasjonen mellom trekkangst og individuelle faktorer.....	12
2.3 Stress og spenning som forklaringsfaktor på angstprosessen	14
2.4 Problemstilling.....	17
3.0 Metode	19
3.1 Min metodiske tilnærming.....	19
3.2 Spørreskjema.....	20
3.3 Utvalg.....	23
3.4 Validitet og reliabilitet.....	23
3.5 Analyse.....	25
4.0 Resultat.....	27
4.1 Utvalgets sammensetning.....	27
4.2 Den subjektive konkurransesituasjonen.....	30
4.3 Holdninger til å dømme en kamp.....	36
4.4 Motiver for å være dommer.....	37
5.0 Diskusjon.....	39
5.1 Generell diskusjon.....	39
5.2 Metodisk diskusjon.....	43
5.3 Konkret utbytte og veien videre	45
Litteraturliste.....	48
Vedlegg 1 Spørreskjema.....	51

Figuroversikt

Figur 1 Konkurransesprosessmodell med belyste områder (etter Martens mfl, 1990, s. 16).....	9
Figur 2 Trekkangst som en mediator mellom stimuli og respons (etter Martens mfl, 1990, s. 18).....	12
Figur 3 McGrath's prosess modell av stress (1970)	16
Figur 4 Spielberger's prosessmodell av angst (etter Martens mfl, 1990, s. 8).....	17
Figur 5 Konkurransengst modell (etter Martens mfl, 1990, s. 9)	17
Figur 6 Illustrasjon av angstprosessen	18
Figur 7 STAI X-2 og alder i utvalget.....	33
Figur 8 SCAT Form A og alder i utvalget.....	34
Figur 9 Relasjonen mellom spenning i SCAT og STAI.....	41

Tabelloversikt

Tabell 1 Fordeling av kjønn, alder og sivilstatus i utvalget.....	27
Tabell 2 Utdanningsnivå, arbeidsaktivitet og arbeidstrivsel.....	28
Tabell 3 Nivå og bakgrunn til dommerne i utvalget.....	29
Tabell 4 Fysisk aktivitet blant dommerne i utvalget.....	30
Tabell 5 Trekkangst målt med STAI X-2.....	31
Tabell 6 Krysstabell av fordeling mellom trekkangst målt ved STAI X-2 og alder.....	31
Tabell 7 Korrelasjon mellom alder og STAI X-2 målt med Spearman's rho.....	32
Tabell 8 Korrelering mellom score av SCAT Form A på skala 10-30 Vs 10-70, målt med Pearson korrelasjon	33
Tabell 9 Trekkangst hos dommere i Agder fotballkrets målt med SCAT Form A	33
Tabell 10 Krysstabell av fordeling mellom trekkangst målt ved SCAT Form A og alder	34
Tabell 11 Korrelasjon mellom alder av SCAT Form A målt med Spearman's rho	35
Tabell 12 Holdninger til å dømme en fotballkamp.....	36
Tabell 13 Motiver for å dømme fotball.....	37
Tabell 14 Korrelasjon mellom SCAT Form A og STAI X-2.....	41

1.0 Innledning

Å prestere i en konkurranse krever mye av utøveren både mentalt og fysisk. Det å takle presset i situasjonen, regulere spenningen og ha tro på sine ferdigheter, kan være noen av faktorene som skiller en god prestasjon fra en dårlig. Relasjonen mellom emosjoner og prestasjoner kan forklare hvordan fall i prestasjonene oppstår, og hvorfor enkelte utøvere ikke klarer å prestere optimalt i konkurransesituasjonen.

Det å prestere som fotballdommer er en krevende oppgave (Helsen & Bultynck, 2003). Innen lagidretten fotball, har kanskje dommeren den mest krevende og utsatte dommerfunksjonen som idretten har å tilby. I kritiske situasjoner kan dommeravgjørelsene være avgjørende for lagets mulighet for å vinne serien, kvalifisere seg til mesterskap, eller unngå nedrykk (Baldwin, 2008a).

Det kan nevnes flere eksempler på situasjoner der dommeren tar avgjørelser som direkte eller indirekte påvirker kampens resultater og mulighet for å vinne serien. To av Norges beste fotballdommere har i løpet av det siste året fått hard kritikk for deres beslutninger på banen. Under semifinalen i Champions League 2009 dømte Tom Henning Øvrebø kampen mellom Barcelona og Chelsea. Chelsea røk ut av mesterligaen på bortemålsregelen, da Barcelona fikk en sen utligning (Langerød, 2009). Etter Barcelonas utligning på overtid oppstod det i følge Langerød (2009) drapstrusler og konspirasjonsteorier. Terje Hauge fikk kritikk for sin dømming under sølvkampen som stod mellom Stabæk og Molde 17. oktober 2009. Molde skal i følge Bakke (2009) ha fått en klar fordel ved at Stabæk ble tildelt to gule kort og dermed en utvisning i løpet av spillets første 10 minutter.

Under mesterligaoppgjøret mellom Bayern München og Fiorentina 2010, dømte Tom Henning Øvrebø. Den norske toppdommeren skal i følge Hansen (2010) ha hatt en dårlig dag på banen, og det hele skal ha toppet seg da han godkjente et klart offsidemål for Bayern München. Dommertrioen som dømte oppgjøret har fått hard medfart i italienske medier. Fiorentina får i følge Hansen (2010) støtte fra Italias fotballpresident Giancarlo Abete, som sier det er en klar dommerfeil som avgjorde

kampen. Etter å ha sett situasjonen på DVD innrømmet Øvrebø i følge Hansen (2010) at scoringen burde ha vært annullert.

En dommers beslutninger avhenger av dommerens subjektive forståelse av situasjonen, og ofte blir dommerne beskyldt for å være inkonsekvente eller å dømme feil, da publikum oppfatter den subjektive tolkningen til dommeren som urettferdig (Buraimo, Forrest & Simmons, 2007; Boyko, Boyko & Boyko, 2007).

Fotballdommerens opprinnelse

Fotballen slik vi kjenner den i dag har sin opprinnelse ved utdanningsinstitusjonen i England. Utviklingen av det moderne fotballspillet kan i følge Helland (2002) deles inn i fire faser:

- 1) 1300 til 1700-tallet
- 2) 1750 til omtrent 1840
- 3) 1840 til rundt 1860
- 4) Etter 1860

1) Denne fasen bar preg av et villt og uregulert spill med store lokale variasjoner. 2) Spillet ble her tatt opp ved kostskolene i England og utviklet, men det var fremdeles et røft spill. 3) Reglene ble i denne fasen av utviklingen formalisert, og spillet fungerte som et disiplineringsinstrument ved kostskolene. 4) Denne fasen kjennetegnes ved at fotballspillet spredte seg fra kostskolene, og at spillet ble ytterligere formalisert på en måte som gjorde at spillet kunne spilles på et internasjonalt nivå (Helland, 2002).

Det internasjonale fotballforbundet (FIFA) ble stiftet i 1904 og det har vært få regelendringer siden. Bortsett fra endringer i offside-regelen i 1925 har spillets grunnregler i følge Helland (2002) ikke vært forandret siden slutten av 1800-tallet.

Dommere har i følge Baldwin (2008b) vært autoritetsfigurer innen idrett siden 1870-årene. Selv om dommeren ble brukt innen idretten før 1870-årene, er det ingen bekræftende dokumentasjon på deres involvering før 1880-årene (Baldwin, 2008b;

McIntosh, 1979). Fotballdommeren kom inn i spillet i 1880-årene som en metode for å regulere og standardisere det individuelle spillet (McIntosh, 1979). Selv om de formaliserte reglene ble introdusert til spillet så tidlig som i 1848 (Lindfelt, 1999), ble reglene til å begynne med overholdt av spillerne selv (Baldwin, 2008; McIntosh, 1979). Når dommeren først ble introdusert i 1880-årene, var det som en form for mekler når uenighet mellom spillerne oppstod, og når lagenes kapteiner ikke kunne håndtere saken selv (McIntosh, 1979).

I følge McIntosh (1979) kom ikke dommeren inn i fotballspillet før det Helland (2002) omtaler som fjerde fase av fotballens utvikling. Dommeren hadde ikke full autoritet i begynnelsen og McIntosh (1979) hevder at det ikke var før 1890-årene at dommeren ble utstyrt med fløyte, og at utviklingen av dommerens autoritet dermed kunne begynne. McIntosh (1979) påpeker også at det er flere som hevder at det eksisterte influering fra dommere tidligere enn 1880-årene. Men selv om utviklingen av ekstern kontroll begynte tidligere enn hva han henviser til, kan autoriteten og bruken av dommeren før 1880-årene sammenlignes med dagens linjemenn eller AD. Det ble i følge McIntosh (1979) valgt en dommer fra hvert lag, og det var først i 1871 at det ble tatt inn en tredje part som lagene kunne referere til når det oppstod uenigheter de ikke kunne løse selv.

Fotball, identitet og kultur

Fotballduellen er for mange et fascinerende fenomen. I halvannen time utkjemper det en duell mellom to lag, der man i løpet av en eneste kamp kan være vitne til hundrevis av dueller. Det er aldri mulig å vite utfallet på forhånd, og enhver fotballkamp er i prinsippet åpen, noe som for mange kan være med å øke fascinasjonen til fotballkampen. Selv den størst favoritten kan tape, slik Brasil gjorde for Norge i VM 1998 (Nesje, 2003). Det er knyttet mye følelser til dagens fotball, og tilhørighet til fotballen er stor. Det er kanskje den idretten i verden som samler flest mennesker. For mange er dagens fotballkultur, lagenes opprinnelse, geografi og historie noe som skaper tilhørighet, både på godt og vondt. Den fanatisme som ofte setter sitt preg på dagens hooligans er enestående for fotballen (Rostad, 2010).

Det er knyttet så mye identitet og følelser til fotballen at den for mange blir et surrogat for personlig frustrasjon og glede. Man har flere eksempler på dommere som blir fysisk angrepet av spillere, trenere og publikum. 19. september 2009 i 7. divisjonsfotball i Norge, ble politiet tilkalt til et oppgjør mellom lagene Bergensstjerne og Frøya 3. Publikum hadde etter at kampen endte 3-1 i Frøyas favør, løpt ned på banen og sammen med spillerne skal de ha gått til angrep på dommeren (Hansen, 2009). Hva som er grunnen for slik respektløs atferd er usikker, men Dickson (2002) hevder at spillere og trenere har en større sannsynlighet for å krangle med dommere som:

1. Ser ut til å mangle selvtillit
2. Tar inkonsekvente avgjørelser
3. Plasserer seg feil (i forhold til spillet)
4. Viser mangel på konsentrasjon

Krav og forutsetninger til fotballdommeren

Det stilles store krav til dagens fotballdommere, både på bredde- og toppnivå. Dommeren har som kampleder både plikt og ansvar for å lede kampen på en riktig og rettferdig måte. Norges Fotballforbund (NFF) krever at dommeren skal være i god form, kjenne regelverket, ha en god fotballforståelse og opptre upartisk.

MacMahon, Helsen, Starkes og Weston (2007) hevder at fotballdommeren har en mer kompleks rolle enn spillerne. Dette begrunner MacMahon mfl (2007) med de enorme fysiske krav, så vell som den komplekse beslutningsprosessen (psykiske krav) dommeren har i utøvelsen av sin funksjon. I følge Bjørnstad, Egeland og Øvrebø (2005) er det nødvendigvis ikke den fysiske formen eller kjennskapen til reglene som skaper skillet mellom de beste dommerne og de mindre gode dommerne. Men det er andre egenskaper og ferdigheter som lager dette skillet (Bjørnstad mfl, 2005). Ferdigheter som kommunikasjon, konflikthåndtering, stressmestring og teamarbeid er i følge Bjørnstad mfl (2005) i større grad med på å bidra til å øke prestasjonene til den enkelte fotballdommeren. Det er sentrale psykologiske og mentale ferdigheter som sammen bidrar til å utvikle den gode fotballdommeren.

Forskning gjort av Helsen og Bultynck (2003) på Europeisk mesterskap viser at en dommer i løpet av en kamp tar ca. 137 observerte beslutninger. Ved siden av disse observerte beslutningene, tar dommeren også "ikke synlige" beslutninger, der dommeren bestemmer seg for ikke å gripe inn i spillet. Helsen og Bultynck (2003) estimerte på bakgrunn av samtaler med toppdommere, at det totale antall avgjørelser en dommer tar i løpet av en kamp, kommer opp i ca. 200 avgjørelser, noe som utgjør ca 3-4 beslutninger pr minutt. Dommeren løper i følge Reilly og Gregson (2005) 10.000 meter i løpet av en kamp, med en gjennomsnittlig hjerterefrekvens på 160-165 slag i minuttet, noe som tilsvarer opp mot 80 % av VO₂max. Studiene viser at dommere hvert minutt må trekke flere beslutninger under høy fysisk intensitet. For at en dommer skal kunne gjøre dette på en riktig og rettferdig måte, er det en forutsetning at han oppfyller kravene til NFF. Ut fra studiene kan man anta at de ferdighetene som Bjørnstad mfl (2005) nevner som forutsetninger for å bli en god fotballdommer, er viktige for at dommeren skal kunne greie å utføre sitt arbeid på banen.

Teknologi og dømming

Bruken av den teknologien som man i dag har til rådighet i idrett og medias verden har økt granskningen av fotballdommerens funksjon betraktelig (Baldwin, 2008b). På den ene siden, er bruken av teknologien til hjelp for utvikling av dommerens plikter på banen, da den kan hjelpe dommerne i å fatte de riktige beslutningene. På den andre siden har bruken av teknologien satt mye fokus og forventninger på at dommeren alltid skal ta de riktige beslutningene.

Siden fotballdommeren er et menneske og fotballdømming innebærer bruk av skjønn, vil mennesket som fotballdommer være dømt til å gjøre feil. Dette gir fotballen en viss grad av uforutsigbarhet og spenning, men en enkel feil fra dommeren kan føre til at et lag kanskje taper en kamp som for dem er viktig. Bruken av teknologi eliminerer ikke disse dommerfeilene, men den ser ut til å sette fokus og tvil på de beslutningene som tas. Dommerens subjektive opplevelse og forståelse av situasjonen forsvinner i de analysene man gjør ved hjelp av teknologien. I dag kan man fortløpende spille en sekvens av en fotballkamp om og om igjen. Dette fører til at feil som tidligere aldri ville blitt oppdaget, nå kan oppdages i løpet av kort tid. Kamper der lag taper på

”dårlige” beslutninger fra dommeren, og som igjen fører til at de ikke vinner serien, eller rykker ned/slås ut av konkurransen, blir med dagens teknologi nøye gransket. Dette kan naturligvis sette et stort press på dommeren. De menneskelige faktorene av dommerens funksjon og virke forsvinner helt i en slik kontekst, og åpner opp for hets og kritikk.

Stress i dommerrollen

Fra et idrettsvitenskaplig perspektiv er det kun den siste tiden at man har begynt å interessere seg for dommergjerningen. Dowson og Dobson (2009) viser til at de undersøkelsene som er gjort på dommernes beslutninger i fotball, har hatt en tendens til å fokusere på to beslutninger: 1) beslutningen om å legge til tid til kampen, og 2) beslutningen om å gi gule og røde kort. Dowson og Dobson (2009) sier at flere forskere ser på hjemmelagsfordel som en påvirkning på beslutningene, og at de har identifisert sosialt press som en av grunnene til denne påvirkningen. Sosialt press er en av mange faktorer som kan virke stressende på en dommer. Stress er en av de grunnleggende faktorene innen angstterminologien som man bruker for å forklare angstprosessen. Det er individets oppfattelse av situasjonen som avgjør hvorvidt stimuliet blir oppfattet som behagelig eller ubehagelig. Oppfatter individet stimuliet som ubehagelig vil responsen til stimuliet være distress, noe som vil kunne resultere i en negativ tilstandsangst.

Dommerens evne til å konsentrere seg om å opprettholde oppmerksomheten på oppgavene som skal utføres, avhenger av faktorer som erfaringsbakgrunn, emosjonelle tilstand (stressnivå) og forholdet mellom utfordringer og ferdigheter. Av de ytre distraksjonene som en dommer kan forvente seg å møte i dagens fotball, kan man nevne alt fra kritikk og press av dommer funksjonen, til direkte fysisk vold. Jeg vil i det følgende avsnittet gi eksempel på hendelser der dommere har blitt utsatt for situasjoner som kan stresse han.

Ytre stressfaktorer og omgivelser

Nordmenn har i tiår hatt et tett forhold til engelsk fotball, og følger nøye med utviklingen som skjer. 12 november 2009 ble Manchester Uniteds legendariske manager Sir Alex Ferguson i følge Smith (2009) ilagt en bot på 20 000£, og fire kamper utestengelse fra banen på bakgrunn av kritikk mot dommer Alan Wiley.

Episoden fant sted 3. oktober 2009, etter at en kamp mot Sunderland på hjemmebanen endte 2-2. Ferguson kritiserte Wiley for å være dårlig trent og for at han tok mange pauser (Bøthun, 2009). Wiley som er Premier Leagues neste eldste dommer med sine 49 år, løp i følge Szczepanik (2009) 11 039 meter, kun slått av tre Sunderlandspillere og fire Unitedspillere. Analyseselskapet ProZone viser at Wiley løp 206 meter lengre enn gjennomsnittspilleren, og at han i snitt var 17,7 meter unna ballen, engelske toppdommere har en optimal grense på 20 meter i snitt (Szczepanik, 2009). Ferguson er kjent for sin skarpe tunge og sine overbevisende måter å snakke til dommere på. Tidligere FIFA- og toppdommer i England Graham Poll (2009) forteller i sin spalte i avisen Daily Mail om sitt første møte med Sir Alex Ferguson på Old Trafford: *”Fergie once explained the rules of football to me; at the home of Manchester United, you play until they win!”*.

Fokus for mitt Mastergradsarbeid

Hovedfokuset for oppgaven er *dommeren som den konkurrerende person*.

Vider vil det bli forsøkt å vektlegge følgende:

Hvordan påvirker stress i dommerrollen dommerens subjektive konkurransesituasjon, med tanke på holdninger og motiver dommeren har om sin funksjon i fotballen.

2.0 Teoriske perspektiver

I dette kapittelet beskrives det teoretiske rasjonalet og variabler som er lagt til grunn i denne studien. I idrettvitenskapelig sammenheng har det vært lite forskning på dommeren som en konkurrerende person. Historisk sett er dommeren den autoritetspersonen som spillerne tyr til for å løse et problem. I dag blir dommeren i mange sammenhenger sett på som en avgjørende brikke i spillet. Resultatet av kampen er viktig og seier eller tap blir ofte tillagt fenomener som hjemmelagsfordel, definert av Dowson og Dobson (2009) som et sosialt press som påvirker dommerens beslutninger. Fotballdommerens prestasjoner er i dag den faktoren som avgjør dommerens mulighet for å fortsette å dømme fotball, samt muligheten for å dømme på et høyere nivå. Lillestrøm spiller og trener Henning Berg sa i følge Beinnes (2010) etter endt kamp mot Rosenborg 25.4.2010 følgende: - *Presset på både spillere, dommere og trenere er veldig stort. Alle vil så gjerne prestere, og det gjør at vi får en del situasjoner som er i grenseland. Derfor er jobben dommerne gjør så viktig og derfor blir jeg skuffa når de ikke gjør den jobben de skal.* I denne studien er det lagt vekk på å belyse dommeren som en konkurrerende person. Sentralt i kapittelet er forholdet mellom *konkurransesprosessen, konkurranseangst* og den *konkurrerende person*. *Stress og spenning* vil være sentrale faktorer i forklaring av angstprosessen.

2.1 Konkurransesprosessen

Det er i følge Martens, Vealy og Burton (1990) nødvendig å forstå konkurranseprosessen for å fullt ut kunne forstå hvordan angst fungerer i en konkurransesituasjon. Modellen av konkurranseprosessen som er illustrert i figur 1 (s. 9), er i følge Martens mfl (1990) ikke ulik McGrath's (1970) prosessmodell av stress (se fig 3, s. 16). Denne modellen har i forhold til tidligere forskning på konkurransen en viktig tilleggsfaktor der den kognitive betoningen organismen har fungerer som en mediator mellom stimuli og respons (Martens mfl, 1990).

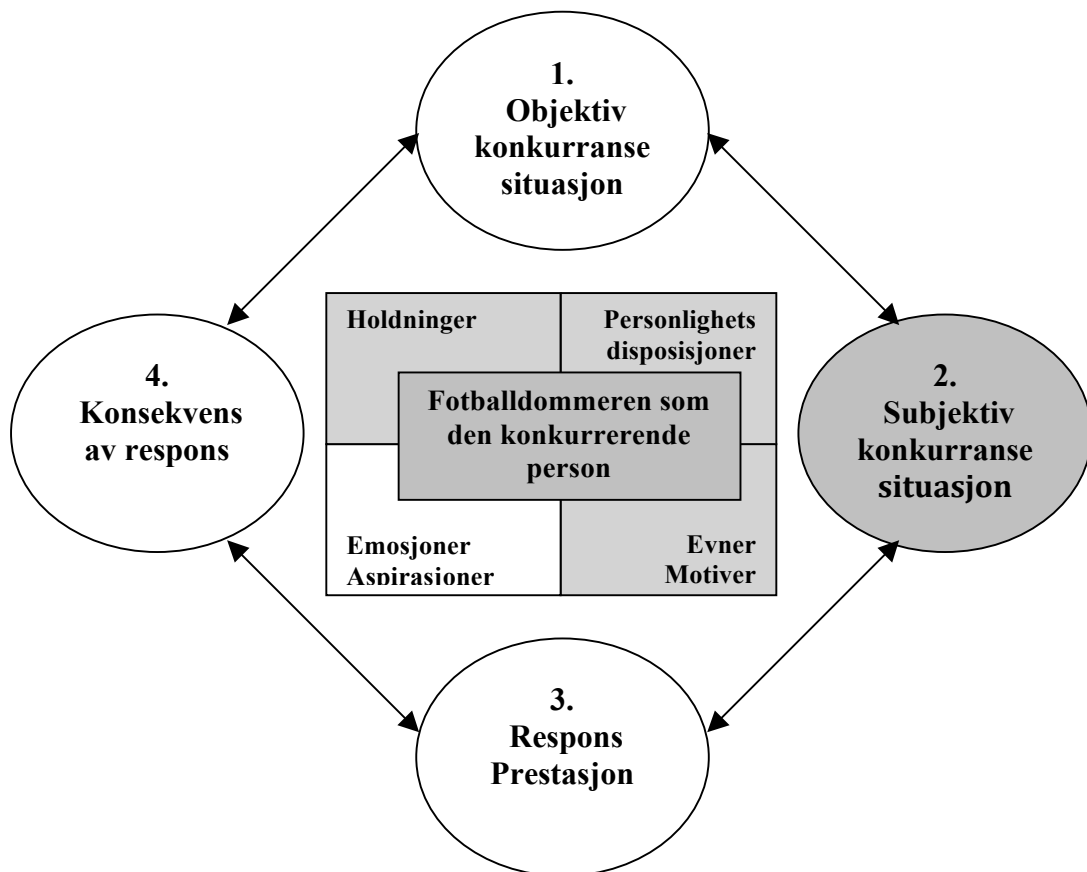
Den konkurrerende person

Den konkurrerende person består i følge Martens mfl (1990) av fire forklarende faktorer på kvalitetene og egenskaper til den konkurrerende person:

- 1) Personlige egenskaper
- 2) Evner og motiver
- 3) Emosjoner /aspirasjoner
- 4) Holdninger

Disse fire faktorene påvirker og påvirkes igjen av fire overordnende faktorer for konkurransesituasjonen:

- 1) Den objektive konkurransesituasjonen
- 2) Den subjektive konkurransesituasjonen
- 3) Respons og prestasjoner
- 4) Konsekvensene av responsen / prestasjonene

Figur 1 Konkurranseprosessmodell med belyste områder (etter Martens mfl, 1990, s. 16)

Den objektive konkurransesituasjonen

Det innledende elementet i konkurranseprosessmodellen til Martens mfl (1990) er den objektive konkurransesituasjonen. Den objektive konkurransesituasjonen definerer

alle de objektive stimuliene i konkurranseprosessen. Den objektive konkurranse-situasjonen spesifiserer i følge Martens mfl (1990) den type oppgave/arbeid, vanskelighetsgrad til oppgaven/motstanderne, konkurranseforholdene, reglene til aktiviteten og den tilgjengelige ytre belønningen som den konkurrerende person har i den konkurransesituasjonen han befinner seg i.

Med andre ord består den objektive konkurransesituasjonen av de miljømessige kravene, eller de objektive kravene. I konkurransesituasjonen er de miljømessige kravene dedikert til hva individet må gjøre for å opprettholde et ønsket resultat i forhold til en standard. Denne standarden kan i følge Martens mfl (1990) være et annet individs prestasjoner, et idealisert prestasjonsnivå, eller individets egne prestasjoner. Det er disse psykiske og sosiale kravene som den objektive konkurransesituasjonen inneholder, og som i følge Martens mfl (1990) kan inneholde kilder av trusler. For en fotballdommer vil den objektive konkurransesituasjonen kunne bestå av faktorer som hvilke divisjon det dømmes i, alder til utøverne, betydningen av kampen (opptrykk/nedrykk), vær og vind, og publikum for å nevne noe.

Konkurranseprosessen er en evalueringssituasjon og det er evalueringen av konkurransesituasjonen som inneholder den potensielle trusselen. Hvordan individet aksepterer og vurderer den objektive konkurransesituasjonen er av Martens mfl (1990) blitt beskrevet som den subjektive konkurransesituasjonen.

Den subjektive konkurransesituasjonen

Den subjektive konkurransesituasjonen inneholder faktorer som personlighet, holdninger, evner, og andre indre faktorer (Martens mfl, 1990). Videre hevder Martens mfl (1990) at de fleste studier som tar for seg den objektive konkurransesituasjonen, antar at denne oppleves likt hos alle individer.

Den subjektive konkurransesituasjonen vil hos en fotballdommer bestå av alle de indre personlige faktorer som påvirker dommerens opplevelse av det å dømme. For å forbedre vår forståelse av atferd innen konkurransesituasjonen, må man i følge Martens mfl (1990) forstå hvordan ulike individer opplever samme situasjon forskjellig. Siden den subjektive konkurransesituasjonen er noe som beskriver en

prosess som skjer inni en person, kan man i følge Martens mfl (1990) ikke direkte måle dette, og kan derfor kun tilsluttes andre adferdsindekser. Målinger av konkurranseangst ved hjelp av ulike tester, kan i følge Martens mfl (1990) være indekser som kan fortelle oss noe om tendensen til å oppleve den objektive konkurransesituasjonen som truende eller ikke truende. Trekkangstmålinger er av Martens mfl (1990) beskrevet som en viktig personlig predisposisjon individet har før en konkurranse, og som i følge hypotesen vil påvirke den subjektive konkurransesituasjonen. Trekkangst gir oss en indikasjon på et individs tendens til å oppleve den objektive konkurransesituasjonen som truende eller ikke truende, og vil i følge Martens mfl (1990) kunne fungere som en indeks som kan måle den subjektive konkurransesituasjonen.

Respons og prestasjoner

Hvordan et individ responderer til den objektive konkurransesituasjonen, blir i hovedsak bestemt av den subjektive konkurransesituasjonen (Martens mfl, 1990). Individer kan i følge Martens mfl (1990) respondere med tre alternativer:

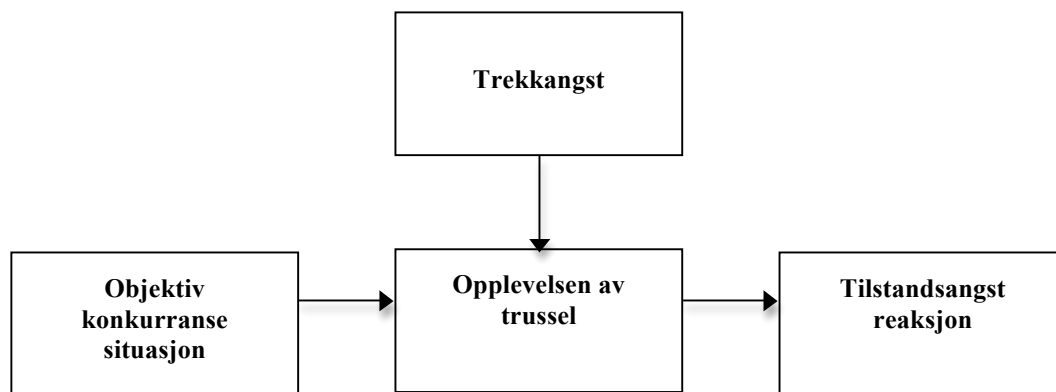
- 1) Adferdrespons – som god prestasjon
- 2) Fysiologisk respons – som økt svetting, skjelving – en økning i somatisk angst
- 3) Psykologisk respons – som økning i kognitiv angst.

Konsekvensene av responsen / resultatene

I konkurranser, er konsekvensene av handlingen sett i forhold til seier eller tap, der seier ofte blir sett på som en positiv konsekvens, og tap en negativ konsekvens (Martens mfl, 1990). Ved å forstå deltagerens tidligere konsekvenser av å delta i konkurransesituasjoner, kan man lettere avgjøre om personen oppsøker eller unngår påfølgende konkurranse.

Bruk av modellen

I følge Martens mfl (1990) kan modellen tilpasses bruk i studier av konkurranseangst. Trekkangsten kan ses som en personlighetsvariasjon som direkte påvirker opplevelsen av trussel, som formidler tilstandsangstens respons til den objektive konkurransesituasjonen, som vist i figur 2 (s. 12).

Figur 2 Trekkangst som en mediator mellom stimuli og respons (etter Martens mfl, 1990, s. 18)

2.2 Relasjonen mellom trekkangst og individuelle faktorer

I følge Martens mfl (1990) inneholder den konkurrerende person, i tillegg til trekkangst, en hel rekke individuelle faktorer som kjønn, alder, evner, idrett, idrettsspesifikk personlighetstrekk og erfaring. I denne delen vil forholdet mellom individuell faktorer og trekkangst bli omtalt.

Idrettsspesifikke personlighetstrekk - Opplevelse av trussel

Individer med høy trekkangst opplever i følge Martens mfl (1990) konkurranse-situasjonene som en større trussel enn individer med lav trekkangst. Martens mfl (1990) viser til studie utført av Willis (1982) som fant en signifikant relasjon mellom trekkangst målt med SCAT (Sport Competition Anxiety Test) og det idrettsspesifikke motivet frykt for å feile. Det er i følge Martens mfl (1990) signifikant at trekkangst, eller tendensen til å oppleve konkurransesituasjonen som truende, er positivt relatert til frykt for å feile, og negativt relatert til makt, som blir beskrevet som et behov for å etablere kontroll og innflytelse over andre.

Trekkangst er ikke relatert til det idrettsspesifikke motivet suksess (Martens mfl, 1990). Likeså er ikke trekkangst relatert til idrettsspesifikke motiver som konkurranseoppnåelse, seiersorientering og målorientering (Martens mfl, 1990).

Funnene indikerer i følge Martens mfl (1990) at individer med høy trekkangst bekymrer seg ofte mer over å gjøre feil, ikke prestere bra, og ikke oppnå egne forventninger for nevne noe. Individer med høy trekkangst vil videre forvente å prestere mindre bra, oppleve større emosjonell urolighet og skam, være svært

selvkritiske etter tap, ha større problemer med søvn før en konkurranse, og føle at deres nervøsitet oftere påvirker deres prestasjoner enn utøvere med mindre trekkangst (Martens mfl, 1990)

Alder

Forskning har i følge Martens mfl (1990) vist til at det ikke eksisterer noen forskjeller i trekkangst basert på alder. Funnene kan i følge Martens mfl (1990) være påvirket av aldersspennet og forskjellige situasjoner ved studiene. Det ser ut til at unge utøvere har lavere trekkangst enn eldre utøvere, forklart med at de unge utøverne ennå ikke er sosialiserte til å oppfatte konkurransesituasjonen som så intens og evaluere dette som så truende for selvtillit som eldre utøvere (Martens mfl, 1990). Når utøvere (uavhengig av alder) deltar på et høyere konkurranse nivå, vil de yngre og mindre erfarne utøverne i følge Martens mfl (1990) ha en tendens til å ha høyere trekkangst enn de eldre og mer erfarne utøverne. Underforstått er det erfaring og ikke alder som påvirker trekkangsten til utøverne.

Evner og ferdigheter

Funn fra Gould, Horn og Spreeman (1983) viser i følge Martens mfl (1990) at unge idrettsutøvere med lav trekkangst rangere seg selv med høyere evner/ferdigheter, forutsatt at de vil prestere bedre i en konkurranse, og har mer selvtillitt og tro på sine forventninger til konkurransen enn unge idrettsutøvere med høy trekkangst. På den andre siden fant ikke Brustad og Weiss (1987) noen sammenheng mellom høy og lav trekkangst og opplevde ferdigheter hos unge idrettsutøvere. Dette kan i følge Martens mfl (1990) komme av forskjellige erfaringer hos individene i utvalget, og at relasjonen mellom trekkangst og andre personlighetsstrukturer blir mer definert med alder og konkurranseerfaring.

Forventninger er i følge Martens mfl (1990) basert på sikkerhet i å ha suksess. Evner og selvtillit er bedre predikater på suksess enn trekkangst. Selv om et individ med høy trekkangst finner en konkurranse mer truende og responderer til dette med høyre tilstandsangst, vil det i følge Martens mfl (1990) fremdeles forvente å prestere bedre enn individer med lav trekkangst, forutsatt at individet har høye forventninger og selvtillit til egne evner basert på sikkerhet i å ha suksess.

Prestasjonsresultater

Prestasjonsresultatene dukker i følge Martens mfl (1990) gjentatte ganger opp som den mest signifikante predikerende faktor på tilstandsangst under tidligere konkurranse. Martens mfl (1990) påstår at utøvere som har tapt har hatt høyere tilstandsangst enn utøvere som har vunnet en konkurranse.

Tidligere prestasjonsresultater har også vist seg å være den mest signifikante predikatoren på kommende prestasjonsforventninger (Martens mf. 1990). Utøvere som taper har hatt lavere forventninger til egne prestasjoner enn utøvere som har vunnet. Selv om trekkangst ikke er relatert til tidligere forventninger en utøver har hatt, har selvtillit vist seg å være en viktig faktor i å unngå de negative psykologiske effektene tap har (Martens mfl, 1990).

2.3 Stress og spenning som forklaringsfaktor på angstprosessen

Av begrepsdefineringen gitt av Martens mfl (1990), går det frem at stress er en prosess som involverer en opplevelse av betydelig ubalanse mellom de miljømessige kravene og responskapasiteten til individet. Under forhold der feil til å møte kravene som stilles oppleves som å ha viktige konsekvenser, blir responsen til individet økte nivåer av kognitiv og somatisk tilstandsangst. Det vil være viktig å se sammenhengen mellom hvordan stress og spenning påvirker angstprosessen.

Prosessmodell av stress

Det bør i følge McGrath (1970) tas hensyn til fire hendelser når man skal studere stress som en psykologisk prosess. 1) De miljømessige kravene som stilles til utøveren. 2) Den individuelle oppfattelsen av situasjonen og hvordan individet reagerer på kravet. 3) Den aktuelle responsen individet har på de opplevde krav. 4) Konsekvensene av responsen.

McGrath (1970) bruker disse fire hendelsene til å forklare sin prosess-modell (figur 3, s. 16). McGrath (1970) definerer i denne modellen stress som en betydelig ubalanse mellom miljømessige krav og responskapasitet, der det å ikke oppfylle kravene får konsekvenser.

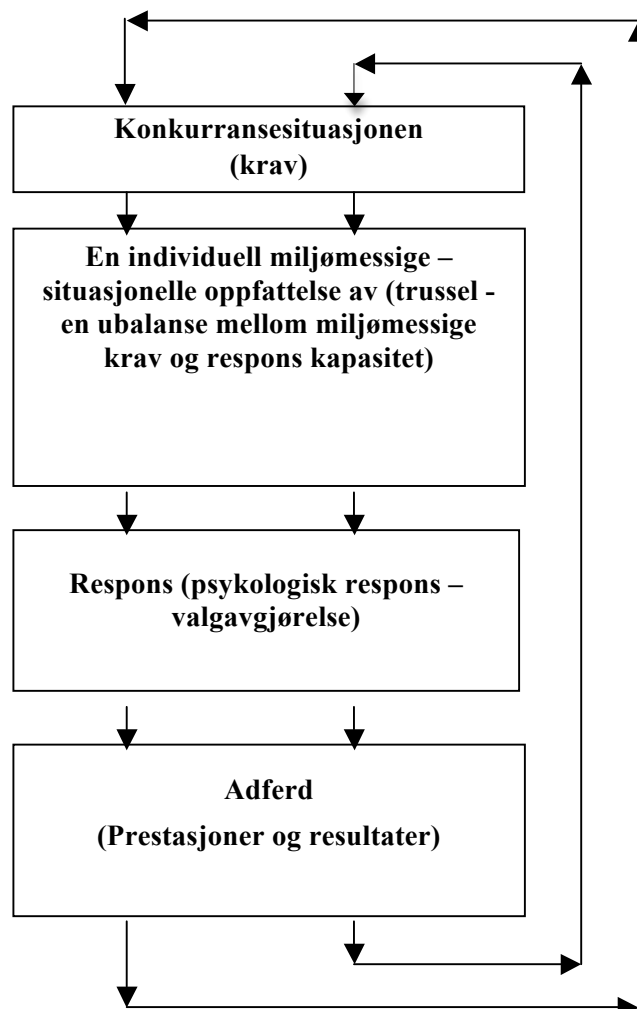
- 1) Det først stadiet består av de miljømessige kravene som stilles til utøveren, og de kan oppfattes ulikt av de ulike utøverne. Det vil si at individene kan oppleve de kravene som blir stilt enten som farlige/ufarlige og/eller som behaglig/ubehaglige. Dette underbygger igjen faktoren om at det er den opplevde subjektive forståelse som videre vil påvirke det neste trinnet.
- 2) Det andre stadiet i modellen sier oss noe om hvordan individet oppfatter situasjonen som truende eller ikke truende ut fra de miljømessige kravene som blir stilt. Er ikke de miljømessige kravene til individet i balanse med kapasiteten individet besitter, vil individet oppfatte situasjonene som truende. Utøveren vil i tilfeller der det ikke er balanse mellom kapasitetene det besitter og kravene som stilles, lettere kunne bli nervøs og stresset.
- 3) Det tredje stadiet i modellen viser til individets respons. Responsen kan inneholde økende fysiologisk spenning, så vel som økende tilstands angst. Stadiet gir en forklaring på hvordan individet oppfatter sine egne kapasiteter. Respons som økende fysiologisk spenning og økende tilstandsangst, vil være et tegn på at individets oppfattelse av egne kapasiteter ikke er i overensstemmelighet med de kravene som blir stilt til individet.
- 4) Det fjerde stadiet i modellen er det utøveren presterer, eller resultatet av prestasjonen. Vi ser at det er en kontinuerlig prosess, og at erfaringen utøveren gjør seg kan komme til å påvirke utøveren i de kommende konkurranser.

Spenning

Spenning i konkurransesammenhenger er når et individ aktiverer en gitt psykologisk og fysiologisk adferd som oppfattes som passende til å løse en oppgave (Hardy, Jones & Gould, 1996).

Landers og Arent (2001) hevder at det kun er når spenningsnivåene blir ekstremt høye, at individet kan oppleve spenningen som ubehagelig og kan reagere på dette med en emosjonell reaksjon som blir satt i gang av det autonome nervesystemet, og som av Martens mfl (1990) blir henvist til som tilstandsangst (se fig 1, s. 9).

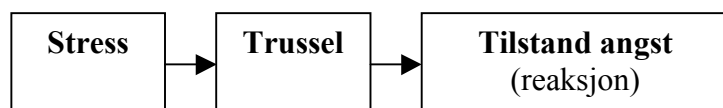
Hypotesen om den omvendte U predikerer i følge Landers og Arent (2001) at når spenningen øker fra søvnighet til årvåkenhet, vil det være en progressiv økning i prestasjonen. Om spenningen fortsetter å øke til en tilstand av høy spenning/opphisselse vil det resultere i et fall i prestasjonen. Vi ser at økning av spenningsnivået er positivt opp til et optimalt nivå, som vil være avhengig av oppgave, idrett og individuelle faktorer, og at en økning i spenning forbi dette optimale stadiet, vil resultere i et prestasjonsfall (Lander & Arent, 2001; Mellalieu, Hanton & Fletcher 2006). Denne fremstillingen av spenning tar høyde for at spenningen kan være ødeleggende for prestasjonene om den passerer et punkt der spenning ikke lenger er positivt.

Figur 3 McGrath's prosessmodell av stress (1970)

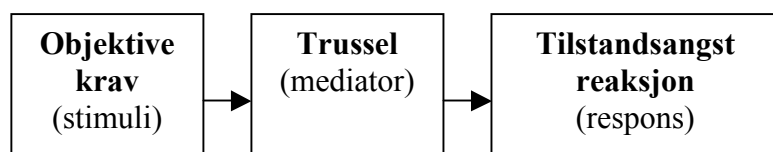
Modeller av angstprosessen

Konseptet om trekk- og tilstansangst og konseptet om kognitiv og somatisk angst, er i følge Martens mfl (1990) lett å inkludere i stress modellen til McGrath som vist i figur 3 (s. 16). Den signifikante forskjellen mellom modellen til McGrath og Spielberger se figur 4 (s. 17) er begrepene de bruker for å forklare prosessen.

Figur 4 Spielberger's prosessmodell av angst (etter Martens mfl, 1990, s. 8)

Martens mfl (1990) har på bakgrunn av Spielberger's angstmodell og McGrath's stressmodell produsert en konkurranseangstmodell. Modellen låner terminologien til både Spielberger og McGrath, men bruker stresstermene heller enn angsttermene. Dette fordi angst ofte blir assosiert med personlighetstrekk, noe Martens mfl (1990) mener kun inneholder stimuliet av angstprosessen (se fig 5, s.17).

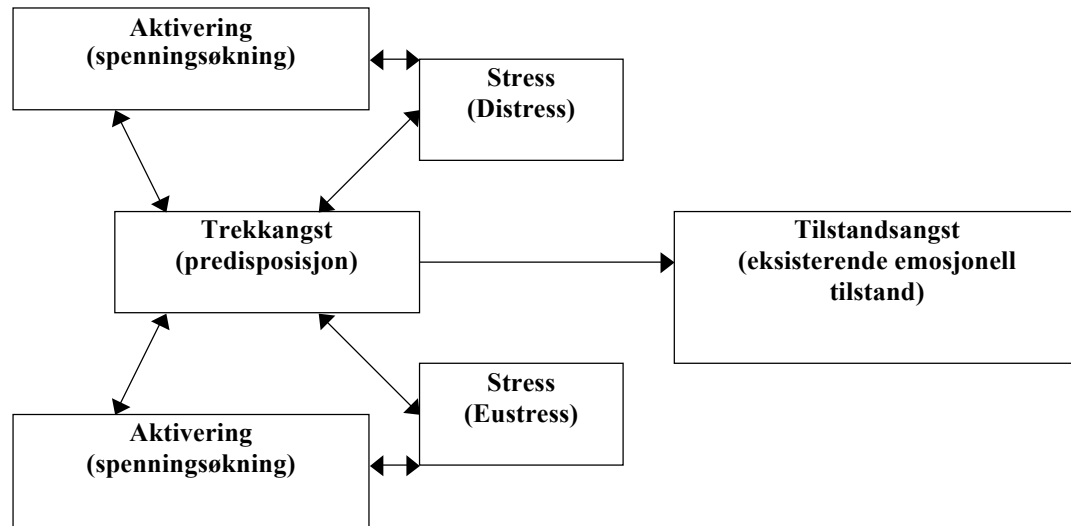

Figur 5 Konkurranseangstmodell (etter Martens mfl,1990, s. 9)

På bakgrunn av disse modellene har jeg tatt meg den frihet å produsere en illustrasjon av hvordan jeg oppfatter at stress og spenning kan fungerer i angstprosessen se (fig 6, s. 18) på bakgrunn av Martens og Spielberger's modeller.

Modellen er basert på teori om trekk- og tilstandsangst. Trekkangsten vil utefra modellen enten blir påvirket av stress, aktivering /spenning eller begge. Man ser at modellen legger til rette for at det kan være en relasjon mellom aktivering og stress som påvirker trekkangsten.

Modellen viser også at tilstandsangsten ikke nødvendigvis har en negativ retning, basert i at stress som faktor kan ha en positiv relasjon til prestasjonene, forklarte med teori om eustress og distress.

Figur 6 Illustrasjon av angstprosessen i en konkurransesituasjon

2.4 Problemstilling

På bakgrunn av det teoretiske rasjonalet og den metodiske tilnærming som er valgt, vil jeg i denne studien forsøke å kartlegge stress og angst hos et utvalg dommere i Agder fotballkrets. Jeg ønsker å se på dommeren som ”den konkurrerende person” for bedre å kunne forstå hvordan stress og angst påvirkes av holdninger, erfaring og motiver hos dommere.

Problemstilling for denne studien er følgende:

Hvordan påvirker stress dommeren som konkurrerende person med fokus på motiver og holdninger til det å dømme fotball.

3.0 Metode

I dette kapittelet presenteres og begrunnes valg for den metodiske tilnærmingen til studien. Videre beskrives instrumentet (spørreskjemaet) som er utformet for å besvare de spørsmål man er ute etter å få svar på. Utvalget vil bli presentert, og innsamlingen av data vil bli forklart. Metode er kort forklart læren om de verktøy man bruker for å innhente den informasjon man trenger. Når en bruker en metode for å innhente informasjon, blir denne informasjonen kalt for data eller fakta (Halvorsen 2003, s. 13):

Metode er læren om å samle inn, organisere, bearbeide, analysere og tolke sosiale fakta på en så systematisk måte at andre kan kikke oss i kortene, det vil si prinsippet om *etterprøvbarehet* står sentralt i den vitenskapstradisjon som dominerer dagens samfunnsforskning.

3.1 Min metodiske tilnærming

Det er valgt en kvantitativ metode for å tilnærme seg forskningsspørsmålet, og det er blitt utformet et spørreskjema som er ment å skulle fange opp den informasjon som skal til for å besvare forskningsspørsmålet. Studiet startet som et samarbeid mellom Agder fotballkrets og Universitetet i Agder ved Fakultet for helse- og idrettsvitenskap. Studien er ment både å kunne gi en kartlegging av dommere i Agder fotballkrets, samt være en pilotstudie for videre forskning. Formålet med valg av metode er derfor å kunne nå ut til et større utvalg, for bedre å kunne prøve ut instrumentet.

Spørreskjema som metode forutsetter i følge Halvorsen (2003) meget presise og gjennomarbeidede problemstillinger. Som en datainnsamlingsteknikk, har spørreskjema noen åpenbare fordeler. Informasjonsmengden (antall variabler) kan reduseres til det vi er interessert i. Videre kan datamaskiner og statistiskprogrammer anvendes i analysearbeidet.

Hensikten med å bruke spørreskjema som innsamlingsteknikk er i følge Halvorsen (2003) å samle inn data fra mange enheter, etterstrebe representativitet og utvikle modeller basert på analyser av data.

Under utviklingen av spørreskjemaet er det viktig å ha for seg hva en ønsker å analysere. Det vil i følge Halvorsen (2003) si at man har gjort det klart hva som er den avhengige og hva som er den uavhengige variabel, samt hva som er de sentrale forklaringsvariablene.

Spørreskjema som metode

Når man bruker spørreskjema som innsamlingsteknikk har man mulighet for å sende ut et skjema til en mengde individer. Dette er en meget effektiv måte å samle inn data på, og det gir mulighet for å kunne spørre store grupper med mennesker. Med å bruke spørreskjema som innsamlingsteknikk kan man stille de samme spørsmålene til alle som deltar i undersøkelsen. Forsøkspersonen kan ved besvarelse følge sitt eget tempo og spørreskjemaets anonymitet kan gjøre forsøkspersonene trygge på å utlevere personlig informasjon på en pålitelig plattform. Dataene som man får inn fra en spørreundersøkelse skal som regel være enkle å analysere.

Ulemper med spørreskjema som metode

Det er flere problemer som kan oppstå med å bruke spørreskjema som innsamlingsteknikk. Et problem er at forsøkspersonen ikke svarer ærlig. Dette er et problem som kan forstyrre øvrig data som er innsamlet i en analyseprosess. Det kan også oppstå misforståelse i spørreskjemaet. Dette er problem som er vanskelig å spore opp, og om det ikke blir bevisstgjort er dette et problem som vil vedvare. Et spørreskjema kan gi et begrenset inntrykk av forsøkspersonen da dataene er individualistiske og gir individet et statistisk preg.

3.2 Spørreskjemaet

Det er benyttet en tilnæringsmåte i forskningsdesign hvor man ønsker å se på stress, holdninger og motiver i dommerrollen, målt mot fenomener som aggressive spillere, publikumstøy og feildømming.

Utarbeidelse av spørreskjema

Utformingen av instrumentet (se vedlegg 1) er basert på Martens (1977) Sport Competition Anxiety Test (SCAT) og Speilbergers State Trait Anxiety Inventory (STAI). Skjemaet inkluderer tema som stress, nervøsitet, angst, holdninger til dommerrollen, holdninger til publikumstøy, for å nevne noen.

Del A av spørreskjemaet er en demografisk del på 13 spørsmål hvor det ønskes å innhente generell informasjon om forsøkspersonen. Her kartlegges utvalgets sivilstatus, utdanning og arbeidsbakgrunn, fotballerfaring, dommererfaring, nivå de dømmer på og motiver for å dømme fotball.

Del B består av 22 utsagn (spm 14 - 35) med 2 svaralternativer. Delen skal innhente subjektiv informasjon om dommerens holdninger til aggressive spillere, tilstedeværelse av dommerveileder, dømming av viktige kamper, spillere som filmer og hva dommeren liker med sin funksjon som dommer. Spørsmål 35 er et åpent spørsmål, som skal fange opp de subjektive motivene for å være dommer.

Del C består av 20 utsagn med 2 alternativer Enig – Uenig. Delen skal hente informasjon om hva dommeren mener er viktig før kampstart. Spørsmålene skal forsøke å kartlegge hvor viktig en dommer mener det er å ha rutiner, være uthvilt, snakke med dommerkolleger, være rolig.

Et eksempel:

- “Før kamp er det viktig for meg å snakke med dommerkollegaene”

Del D består av 23 utsagn med 2 alternativer Enig – Uenig. Spørsmålene skal forsøke å gi et subjektivt bilde på hva dommeren anser som viktig å fokusere på under en kamp.

Et eksempel:

- “Under kamp er det viktig for meg å bli likt av spillerne”

Del E består av 10 utsagn med 2 alternativer Enig – Uenig. Spørsmålene skal forsøke å gi et bilde av dommerens subjektive oppfattelse av fenomenet hjemmelagsfordel.

Et eksempel:

- “Jeg er bevisst på ikke å dømme fordel til hjemmelaget”

Del F State Traite Anxiety Inventory Form X-2 (STAI) måler generell trekkangst hos dommerne. Skalaen er rangert fra 1 (nesten aldri) til 4 (nesten alltid). Delen består av utsagn som beskriver tilstedeværelsen av trekkangst hos dommeren.

Et eksempel:

- “Jeg tar skuffelser veldig hardt”

Del G skal gi svar på i hvilken grad dommeren på en 7-punkts Likertskala, er enig eller uenig i 19 utsagn om følelser før kamp. 10 av spørsmålene (spm: 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 17 og 19) i skalaen er hentet fra Martens (1977) SCAT Form A. Spørsmålene her er ment å skulle måle trekkangsten hos utøveren før start, og kan sammenlignes med trekkangsten målt ved STAI i del F.

Del H skal gi svar på i hvilken grad dommeren på en 7-punkts Likertskala, er enig eller uenig i 19 utsagn om følelser under kamp. Spørsmål: 1, 2, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 14, og 19 er hentet fra SCAT form A. Disse er ment å skulle kunne sammenlignes med spørsmålene i del G. Det er tenkt at man vil kunne oppdage forskjell mellom SCAT målt i del G og i del H på bakgrunn av utsagnenes bakgrunns karakter *før/under kamp*.

Del I skal gi svar på i hvilken grad dommeren på en 7-punkts Likertskala, er enig eller uenig i 21 utsagn om motivasjon. Spørsmålene er ment å skulle gi en oversikt over hva dommeren opplever som viktige motivasjons faktorer.

Et eksempel:

- “Jeg blir motivert når jeg er sikker på at jeg har dømt rettferdig”

Del J skal gi svar på i hvilken grad dommeren på en 7-punkts Likertskala, er enig eller uenig i 19 utsagn om støy og tilrop fra publikum, trenerne, spillerne og reservespillerne og hvordan dette påvirker dommerens følelser. Delen tar også sikte på å beskrive hvilke holdninger dommeren har til fenomenet publikumstøy, og hvordan han forholder seg til det, og kan kontrolleres med korrelering av del E.

Et eksempel:

- “Støy og tilrop fra publikum, trener og spillere gjør meg anspent”

Del K består av 19 utsagn, og skal gi svar på i hvilken holdninger dommeren på en 7-punkts Likertskala, har om feildømming og hvordan dette påvirker hans emosjoner, spenning og stress.

Et eksempel:

- “Når spillere, trenere og publikum protesterer på dømmingen min blir jeg nervøs for å feile”

Del L består av 29 utsagn og skal på en 7-punkts Likertskala gi svar på hvilke holdninger dommeren har til aggressive spillere, og trenere og hvordan dette påvirker stress, nervøsitet og angst.

Et eksempel.

- “Aggressive spillere og trenere gjør meg usikker og ubesluttsom”

3.3 Utvalg

Utvalget i studien består av dommere fra Agder fotballkrets. Utvalgets geografiske tilhørighet har vært en avgjørende faktor i valg av forsøkspersonene, samt at Agder fotballkrets var positive og hjelpelige med tilretteleggelse og distribusjon.

Utvalget består av 44 forsøkspersoner. Agder fotballkrets har lagt til rette for to datainnsamlinger ved ulike arrangementer kretsen har hatt.

Gjennomføring av datainnsamling

Gjennomføringen av datainnsamlingen har funnet sted ved to dommerseminar Agder fotballkrets har hatt, henholdsvis 6. oktober 2009 og 6. februar 2010.

Jeg var ikke tilstede under innsamlingen av dataen, men Bjørn Tore Johansen (min veileder og dommer i kretsen), var tilstede for å informere om instrumentet, dele ut og samle inn, samt være hjelpelig med spørsmål.

3.4 Validitet og reliabilitet

Validitet

Validitet kommer av det senlatinske ordet *validitas*, og betyr styrke (Kruuse, 1990). Utfordringen til å søke validitet er i følge Halvorsen (2003) å samle inn data som er

relevante for den problemstillingen det arbeides med. Når det bruke spørreskjema som metode spør man på en systematisk måte flere individer de samme spørsmålene. Det er dermed spørsmålenes konstruksjon og svarkategorier som gir skjemaet god validitet (Kruuse, 1990). Formulering av spørsmålene og svarkategoriene kan i følge Kruuse (1990) gi problemer med hensyn til å oppfylle kravene for presise spørsmål og tilstrekkelig dekkende svarkategorier. Dette kan gå ut over svarenes validitet. Det begrenser mulighetene for å kunne generalisere (Kruuse, 1990).

Reliabilitet

Med reliabilitet siktes det til den pålitelighet som målingene har (Halvorsen, 2003 s. 21):

“En høy reliabilitet er en forutsetning for høy validitet.”

Reliabilitet kan i følge Halvorsen (2003) sjekkes ved å foreta kontrollmålinger, der man ved høy reliabilitet skal kunne få tilnærmede like målinger ved gjentakelse. I følge Kruuse (1990) foretar man ikke gjentakelser for å sjekke likheter i resultatene / reliabiliteten til spørreskjemaet. Kruuse (1990) hevder man gjentar spørreundersøkelsen for å belyse de endringer som har skjedd fra gang til gang.

Instrumentets validitet og reliabilitet

Det ble høsten 2009 gjennomført et pilotstudie på et mindre utvalg fra Agder fotballkrets. Dette ble gjort for å teste den validitet og reliabilitet instrumentet har. Spørsmålene og svarkategoriene i instrumentet ble utviklet i samarbeid med dommere fra Agder fotballkrets og den norsk psykolog, FIFA- og toppdommer Tom Henning Øvrebø. Det at en FIFA- og toppdommer, som kjenner dommerrollen bedre enn mange andre, hadde en mulighet til å komme med kommentarer til skjemat, har gjort at enkelte spørsmål ble endret og omformulert. Hans ekspertise om dommerrollen hjalp til å danne et skjema som bedre skulle kunne danne et bilde av dommerrollen.

Validiteten til instrumentet er i følge Kruuse (1990) avhengig av formuleringen av spørsmålene og svarkategoriene. I pilotstudiet ble det gjort noen erfaringer på dette området, og spørsmål og svarkategorier ble ytterligere endret for å forbedre instrumentet. Basert på de endringene pilotstudiet ga, har spørsmålene i dette instrumentet god validitet. Reliabiliteten til de målinger instrumentet gir, må på

bakgrunn av den validitet spørsmålene har etter pilotstudien sies å være god.

3.5 Analyse

Analyse og tolkning av data går ut på å kategorisere innsamlet informasjon med sikte på å beskrive hva en har funnet. Vi bearbeider i følge Halvorsen (2003) dataene for å skape en overskuelighet i datamassen. Det betyr at det må utelates rådata som ikke er relevante for den problemstillingen man har. Enhver dataanalyse inneholder en måte å klassifisere eller sammenligning data på, for å se etter mønster og relasjoner som kan foreligge.

I sin enkleste form går analyse i følge Halvorsen (2003) ut på å gi en tallmessig beskrivelse av problemstillingen. Men den har vanligvis til hensikt å komme frem til plausible forklaringer på de fenomener som undersøkes. I dette studiet vil analysen av data gå ut på å gi en tallmessig deskriptiv beskrivelse av problemstillingen ved hjelp av statistikkprogrammet statistical package for the social sciences (SPSS).

Analyse av motiver - kvalitativ

Spørsmål nr 35 vil ha en kvalitativ tilnærming der det er benyttet en fenomenologisk analyseprosedyre. Denne kan deles inn i tre steg (Aanstoos, 1983 i Johansen, 1997), og blir betraktet som en generell måte å analysere kvalitativ data på.

a) Bracketing

Etter datainnsamling, blir de ulike svar og utsagn gruppert og sammenstilt. Dette for å muliggjøre en bedre forståelse av respondentens erfaringer og subjektive oppfattelse av fenomenet. Å få tak i den intensjonelle meningen av de uttalte erfaringene, er et delmål i denne prosessen.

b) Intuiting

Dette steget i analyseprosedyren er et forsøk på å fange opp den iboende mening eller essensen av respondentenes utsagn. Før man her foretar en tematisering, må man forsøke å lete etter den betydningsfulle meningen med utsagnet som faktisk er for oss.

c) Describing

Dette steget består av to deler.

- 1) den situasjonsbestemte eller individuelle struktur for hver empiriske sak blir beskrevet, og
- 2) en beskrivelse av den strukturelle mening generelt for fenomenet som er kategorisert i *motiver for å være fotballdommer*.

Ved hjelp av dette verktøyet vil forskeren forsøke å tolke informantenes subjektive oppfattelse av hvorfor de dømmer fotball. Målet er å komme med en kategorisering av hvilke type motiver som informantene har for å dømme fotball.

4.0 Resultat

I dette kapittelet vil resultatene analysen av studie frembringer kort bli presentert og kommentert i forhold til den problemstillingen og de variabler som er blitt belyst. Kapittelet tar for seg utvalgets sammensetning, den subjektive konkurranse-situasjonen, holdninger og motiver for å dømme fotball.

4.1 Utvalgets sammensetning

Utvalgets fordeling av kjønn, alder og sivilstatus

Tabell 1 Fordeling av kjønn, alder og sivilstatus i utvalget

(N 44)	Frekvens	Min - Max	Prosent
Mann	41		93,2
Kvinne	3		6,8
<hr/>			
Alder	38 ± 13	15 – 70	
<hr/>			
Gift	20		45,5
Ugift /Enslig	14		31,8
Samboer	10		22,7

Under kategorien alder er data presentert som gjennomsnitt \pm standardavvik

I tabell 1 (s. 27) kan vi se utvalgets fordeling av kjønn, alder og sivile status. Utvalget (N = 44) består av 41 (93,2 %) menn og 3 (6,8 %) kvinner. Utvalget har en gjennomsnittlig alder på 38 ± 13 år. Det store avviket kan skyldes utvalgets store sprik i alder. Den yngste dommeren i utvalget er 15 år, mens den eldste er 70 år. Av sivilstatus kan man se at 45,5 % av utvalget er gift, 31,8 % er ugift eller enslig og 22,7 % av utvalget har samboer.

Utdanning og bakgrunn

Tabell 2 Utdanningsnivå, arbeidsaktivitet og arbeidstrivsel

(N 44)	Frekvens	Prosent
Folkeskolen	5	11,4
Yrkesutdanning	10	22,7
Videregående skole	9	20,5
3-år høyere utdanning	10	22,7
5-år høyere utdanning	5	11,4
Mer enn 5-år høyere utdanning	5	11,4
Yrkesaktiv	40	90,9
Ikke yrkesaktiv	4	9,1
Trives i arbeidet	40	100
Stresser i arbeidet	17	44,7
Stresser ikke i arbeidet	21	55,3

Av tabell 2 (s. 28) kan vi se at 11,4 % av utvalget i studiet har utdanning på grunnskolenivå, 22,7 % har yrkesutdanning, 20,5 % har videregående skole, 22,7 % har 3 år høyere utdanning, 11,4 % har 5 år med høyere utdanning og 11,4 % har mer enn 5 år høyere utdanning.

45,5 % av utvalget i studiet har utdanning tilsvarende 3 år høyere utdanning eller mer. Utvalget i studiet har et relativt høyt utdanningsnivå.

Videre fremkommer det at 90,9 % av utvalget er yrkesaktive. 100 % av de yrkesaktive i utvalget trives med det arbeidet de gjør. Av de som besvarte spørsmålet om de har en stressende arbeidsdag N = 38, svarte 44,7 % at de har en stressende arbeidsdag, mens 55,3 % mente de ikke hadde det.

Dommer bakgrunn og nivå

Tabell 3 Nivå og bakgrunn til dommerne i utvalget

(N 44)	Frekvens	Min - Max	Prosent
Klubbdommer	3		6,8
Rekruddommer	7		15,9
Kretsdommer	32		72,7
Regionsdommer	2		4,5
Ant år som dommer	10,9 ± 10,5	0 - 41	
Ant kamper dømt det siste året	26,7 ± 16,4	0 - 80	
<u>Nivå:</u>			
Adeccoligaen / 1.div kvinner	9		20,5
Tippeliga / toppserie	2		4,5
2. div	7		15,9
2.div kvinner	8		18,2
3. div	6		13,6
3. div kvinner	6		13,6
4. div	3		4,5
G19 / G16 1. div	2		6,8
Øvrig aldersbestemte kl.	1		2,3

Under kategorien antall år som dommer og antall kamper dømt det siste året, er data presentert som gjennomsnitt ± standardavvik

Hele 72,7 % (32) av utvalget i studien er kretsdommere (se tabell 3 s. 29). Utover dette består utvalget av 3 klubbdommere (6,8 %), 7 rekruddommere (15,9 %) og 2 regionsdommere (4,5 %).

I gjennomsnitt har dommerne i utvalget vært dommere i 10,9 ± 10,5 år. Det høye standardavviket skyldes den store spredning i fordelingen på antall år dømt, da frekvensfordelingen er mellom 0 og 41 år. Dommerne i utvalget har i gjennomsnitt dømt 26,7 ± 16,5 kamper det siste året. Det store standardavviket her skyldes den høye frekvensfordelingen på 0 og 80 kamper dømt det siste året.

Når det gjelder nivå på dommerne i utvalget ser vi av tabell 3 at 20,5 % dømmer Adeccoligaen / 1.div kvinner. I Norge regnes toppfotball fra 2. div og oppover. I dette utvalget dømmer hele 59,1 % fra 2. div og opp til Adeccoligaen. I denne forbindelse må det nevnes at det her er snakk om all type medvirkning til dømning, som

linjemenn, assistentdommer for å nevne noe. Det fremgår ikke en oversikt på hva slags funksjon disse dommerne har her.

Fysisk aktivitet

Når det gjelder fysisk aktivitet kan vi i tabell 4 (s. 30) se at 75 % trener 2-3 dager uken eller mer. Hele 61,4 % av utvalget befinner seg i kategorien 2-3 dager i uken.

Tabell 4 Fysisk aktivitet blant dommere i utvalget

(N 44)	Frekvens	Prosent
Fysisk aktivitet:		
Mer enn en gang hver dag	1	2,3
En gang hver dag	1	2,3
4-5 dager i uken	4	9,1
2-3 dager i uken	27	61,4
En dag i uken	5	11,4
Sjeldnere	6	13,5

4.2 Den subjektive konkurransesituasjonen

Den subjektive konkurransesituasjonen ble innledningsvis forklart som hvordan et individ responderer til den objektive konkurransesituasjonen. I følge Martens mfl (1990) kan ikke dette måles direkte, og må tilsluttes andre atferdsindekser for måling. Måling av den subjektive konkurransesituasjonen kan i følge Martens mfl (1990) være målinger som forteller oss om tendensen individet har til å oppleve den objektive konkurransesituasjonen som truende eller ikke truende. Måling av trekkangst er en slik indeks. I dette studiet vil måling av trekkangst være den indeksen som brukes for å finne den subjektive konkurransesituasjonen til dommerne i Agder fotballkrets.

Det er målingene fra del F (STAI, Form X-2) og del G (SCAT, Form A) som ligger til grunn for uttalelser om den subjektive konkurransesituasjonen til dommerne i Agder fotballkrets.

Trekkangst målt med STAI Form X-2

Tabell 5 Trekkangst hos dommer i Agder fotballkrets målt med STAI X-2

(N 44)	Min	Max	Gjennomsnitt	Standardavvik
STAI X-2	21	45	29	5,8

Når man måler trekkangst ved hjelp av STAI, scorer individene på en 4 punkts Likertskala, der 20 er minimum og 80 maksimum. Utvalget i studien hadde en gjennomsnittlig trekkangst på 29 målt ved STAI (se tabell 5, s. 31), og et standardavvik på 5,8. Tatt i betraktning at skalaen er rangert fra 20 – 80 er dette et lavt gjennomsnitt. Det lave nivået kan skyldes flere faktorer som; nivå, alder, idrettslig alder og erfaringer.

Tabell 6 Krysstabell av fordeling mellom trekkangst målt ved STAI X-2 og alder

	Under median 29	Over median 29	Totalt
15 – 38 år	9 (41 %)	13 (59 %)	100 %
39 – 70 år	14 (63,5 %)	8 (2,36,5 %)	100 %
Totalt	52,28 %	47,72 %	

Det ble foretatt en analyse gjennom krysstabell og korrelasjon for å se frekvensfordeling og sammenheng mellom trekkangsten og alder i utvalget. Analysen av krysstabellen kan ses i tabell 6 (s. 31). Analysen av korrelasjon mellom alder og trekkangst målt ved STAI X-2 kan ses i tabell 7 (s. 32).

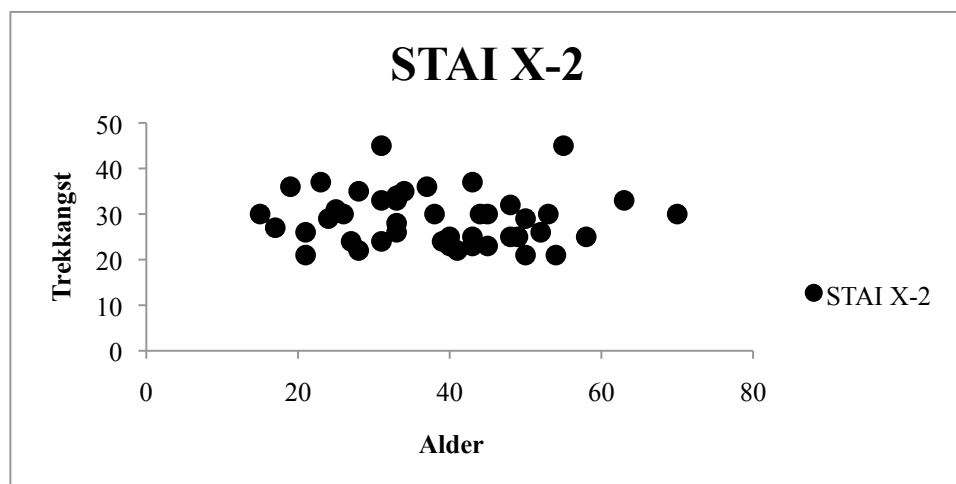
I krysstabellen ser vi en frekvensfordeling av utvalget over og under median av trekkangst og gjennomsnittlig alder. Det fremgår av analysen at det er en større andel av individer i gruppen under gjennomsnittsalderen som har trekkangst over median enn det er i gruppen over 38 år. Totalt befinner 47,72 % av utvalget seg i gruppen over medianen, og 52,28 % under medianen. I gruppen 15-38 år er hele 59 % over

median, mens i gruppen 39-70 er dette redusert til 36,5 %, en reduksjon på 22,5 %. Det vises i analysen gjennom krysstabell en klar tendens til at det er en sammenheng mellom trekkangst og alder.

Tabell 7 Korrelasjon mellom alder og STAI X-2 målt med Spearman's rho

(N 44)		Alder	STAI X-2
Alder	Korrelasjons koeffisient	1.000	-.135
	Sig. (2-tail)		-.381
STAI X-2	Korrelasjons koeffisient	-.135	1.000
	Sig. (2-tail)	-.381	

Denne sammenhengen kan man ikke se når man foretar en korrelasjon mellom alder og STAI X-2. Resultatet av korrelasjonsanalysen viser en korrelering på -.135. Noe som er en særdeles dårlig korrelasjon. Dette kan komme av utvalgets relativt lave målinger og tetthet i målingene (se figur 7, s. 32).

Figur 7 STAI X-2 og alder i utvalget

Trekkangst målt med SCAT Form A

Tabell 8 Korrelering mellom score av SCAT Form A på skala 10-30 Vs 10-70, målt med Pearson korrelasjon

(N 44)		SCAT 10-30	SCAT 10-70
SCAT score 10-30	Korrelasjons koeffisient	1.000	.934**
	Sig. (2-tail)		.000
SCAT score 10-70	Korrelasjons koeffisient	.934**	1.000
	Sig. (2-tail)	.000	

** Korrelasjonen er signifikant på et 0.01 nivå (2-tail)

Når resultatene fra del G ble scoret i forhold til Martens mfl (1990) scoring av SCAT, måtte det foretas korreleringstester. Skalaen som ble brukt i spørreskjemaet var en 7 punkts Likertskala. Denne skalaen ville ha gitt betraktelig høyere score enn det man hadde fått ved å bruke en 3 punkts skala som Martens mfl (1990) har i sitt skjema.

Det ble foretatt en korrelering mellom å score skjema i frekvens 10 - 30 og frekvens 10 – 70. Resultatet viste en Pearson korrelering på .934, (se tabell 8, s. 33). Dette er en veldig god korrelering, og vil kunne underbygge valget av å score SCAT i frekvens 10-30 videre i studiet.

Tabell 9 Trekkangst hos dommer i Agder fotballkrets målt med SCAT Form A

(N 44)	Min	Max	Gjennomsnitt	Standardavvik
SCAT Form A	10	26	13,8	4,4

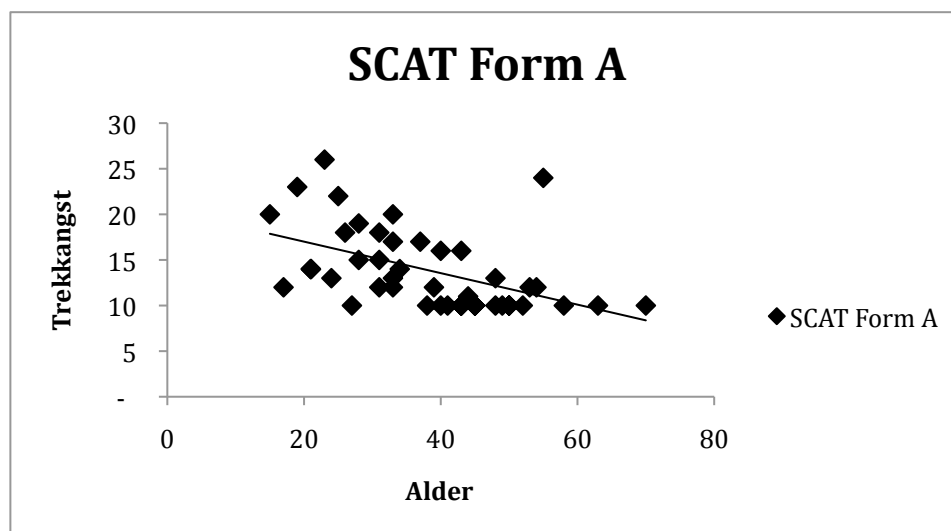
Resultatene fra analysene av SCAT Form A viser at utvalget har en gjennomsnittlig trekkangst på 13,8 (se tabell 9, s. 33) med et standardavvik på 4,4. Den laveste verdien registrert er 10 og den høyeste 26.

Tabell 10 Krysstabell av fordeling mellom trekkangst målt ved SCAT Form A og alder

	Under median 17	Over median 17	Totalt
15 – 38 år	14 (63,56 %)	8 (36,44 %)	100 %
39 – 70 år	21 (97,73 %)	1 (2,27 %)	100 %
Totalt	79,5 %	20,5 %	

En krysstabell av SCAT Form A viser oss et klarere bilde av aldersforskjell enn det STAI X-2 gjorde (se tabell 10, s. 33). Vi ser fra analysen at i gruppen 15-38 år befinner 14 (63,56 %) seg under medianen på 17, og 8 (36,44 %) befinner seg over medianen. Ser man på gruppen 39-70 år befinner hele 97,73 % seg under medianen mens kun 1 person (2,27 %) er over medianen. Dette er et veldig klart bilde på en sammenheng mellom alder og trekkangst målt med SCAT Form A.

Figur 2 (s. 32) viser oss også et klart bilde på en relasjon mellom alder og trekkangst målt med SCAT.

Figur 8 SCAT Form A og alder i utvalget

Tabell 11 Korrelasjon mellom alder og SCAT Form A målt med Spearman's rho

(N 44)		Alder	SCAT Form A
Alder	Korrelasjons koeffisient	1.000	-.592**
	Sig. (2-tail)		.000
SCAT Form A	Korrelasjons koeffisient	-.592**	1.000
	Sig. (2-tail)	.000	

** Korrelasjonen er signifikant på et 0.01 nivå (2-tail)

Det ble i tillegg foretatt en korrelasjonsanalyse av forholdet mellom alder og trekkangst. Denne analysen (se tabell 11, s. 34) viser oss en signifikant korrelasjon på $-.592^{**}$. Dette er ikke en sterk korrelasjon, men tatt i betraktning utvalgets store spenn i alder og den lave N, så er dette en god indikasjon på at det eksisterer en tendens på en relasjon mellom trekkangst og alder.

Teorien som ligger til grunn for dette studiet støtter disse funnene. Det fremgår av teorien at alder, som en underforstått faktor for erfaring, spiller inn på den subjektive konkurransesituasjonen, i forhold til hvordan individet opplever den subjektive konkurransesituasjonen. Det kan se ut som om resultatene fra analysen av SCAT bekrefter dette, men at resultatene fra STAI ikke gjør det. Vi kan dog gjennom krysstabell av alder og STAI se en tendens, men denne tendensen kan ikke statistisk bekreftes.

4.3 Holdninger til å dømme en kamp

Holdninger er en del av den konkurrerende person. Det kommer her til å bli fremstilt en deskriptiv analyse av hvilke holdninger fotballdommerne i Agder fotballkrets har til det å dømme en fotballkamp.

Tabell 12 Holdninger til å dømme en fotballkamp

(N 44)	Frekvens	Prosent
Glede av å dømme fotball	44	100
Det er like lett å dømme N.K som kamper av mindre betydning	23	52,3
Det er ikke like lett å dømme N.K som kamper av mindre betydning	21	47,7
Det er utfordrende å dømme kamper som betyr mye	27	61,4
Det er ikke utfordrende å dømme kamper som betyr mye	17	38,6
Å dømme en opprykkskamp er verre enn å dømme en nedrykkskamp	2	4,5
Det er ikke verre å dømme en opprykkskamp enn en nedrykkskamp	42	95,5
(N 43)		
Jeg er spent når jeg skal dømme en viktig kamp	30	68,2
Jeg er ikke spent når jeg skal dømme en viktig kamp	13	29,5

N.K = Nedrykkskamp

Holdninger dommeren har til å dømme en kamp viser at 100 % har en følelse av glede når de dømmer en fotballkamp (se tabell 12, s. 35). Dette indikerer at samtlige 44 individer i utvalget har en positiv holdning, og en opplevelse av glede over det å dømme en fotballkamp.

Videre kan vi se at 52,3 % mener det er like lett å dømme en nedrykkskamp som en kamp av mindre betydning. Samtidig som vi ser at 61,4 % svarer at det er en utfordring å dømme kamper som betyr mye. I samsvar med at 68,2 % svarer at de er mer spent når de dømmer en viktig kamp, kan dette tyde på at nedrykkskampen betyr mindre i forhold til det dommerne anser som en viktig kamp.

Ser man så på hva utvalget av studien har svart på spørsmålet om det er vanskeligere å dømme en opprykkskamp enn en nedrykkskamp, svarer 95,5 % at det ikke er verre å dømme opprykks- enn nedrykkskamper. Utvalget er her veldig klar på at det å dømme en nedrykkskamp enten er like ille eller verre enn å dømme en opprykkskamp. Dette

svaret kan tyder på at utvalget har en klar oppfatning av at en nedrykkskamp er like viktig som en opprykkskamp

4.4 Motiver for å være dommer

Tabell 13 Motiver for å dømme fotball

(N 44)	Frekvens	Prosent
Motiv 1:		
Fysisk motiv	41	92,2
Andre	3	6,8
Motiv 2:		
Lidenskaplig motiv	33	75
Andre	11	25
Motiv 3:		
Sosialt motiv	33	75
Andre	11	25

Dommerne ble spurt om å nevne tre viktige grunner til at de var dommere. 107 (81,%) av totalt 132 forskjellige motiver ble gruppert og sammenstilt inn i tre hovedkategorier (se 13, s. 36). De tre hovedkategoriene som fremstod var fysiske motiver, lidenskaplige motiver og sosial motiver.

Den fysiske motiveringskategorien inneholdt motiver som: Trening, fysisk aktivitet og å holde seg i form for å nevne noen. Av totalt 132 motiver som ble gruppert og sammenstilt er 31% fysisk motiv for å være dommer.

Den lidenskaplige motiveringskategorien inneholdt motiver som: Gleder ved å dømme, morsomt, hjelpe til i fotballmiljøet og fotballglede for å nevne noen. Denne kategorien står for 25% av totalt 132 motiv for å være dommer.

Den sosiale motiveringskategorien inneholdt motiver som: Være en del av fotballfamilien, møte nye mennesker og kontakt med fotballen for å nevne noen. Denne kategorien står også for 25% av de totalt 132 motiv som ble sammenstilt.

25 motiver (19 %) ble ikke delt inn i de tre hovedkategoriene. Av disse 25 motivene var 7 (5,3 %) økonomisk relatert, 7 (5,3 %) var lederskapsrelatert, 7 (5,3 %) var relatert til det å ta en avgjørelse, 3 (2,2 %) var relatert til utfordring med å dømme og et (0,75 %) motiv var ikke besvart.

5.0 Diskusjon

Formålet med denne studien var todelt. Det ene formålet var å kartlegge stress, holdninger og motiver til dommere i Agder fotballkrets. Det andre formålet var å teste samt evaluere instrumentet for videre forskning på toppdommere i Norge. Den generelle diskusjonen omhandler kartleggingen av dommerne i utvalget. Den metodiske diskusjonen tar for seg kritikk og evaluering av instrumentet. Siste del av kapittelet tar for seg det konkrete utbyttet studien har gitt og veien videre.

5.1 Generell diskusjon

Den typiske fotballdommer i Agder fotballkrets

Av dommerne i utvalget bestod 93,2 % av menn, med en gjennomsnittsalder på 38 ± 13 år. Det høye standardavviket kan skyldes den store spredningen i alder og den lave N utvalget har. Alderfrekvensen på 15 - 70 år kan i sammenheng med den lave N være et forstyrrende element, som eksempelvis kan påvirke gjennomsnitt, median og standardavvik for å nevne noe. Videre er 90,9 % yrkesaktive og 68,2 % er gift eller har samboer. Den typiske dommer i Agder fotballkrets er en mann i slutten av 30 årene, har samboer og fast arbeid.

Tall fra SSB (2009) viser at 75,7 % av befolkningen i Vest-Agder og 75,4 % i Aust-Agder over 16 år, har utdanning opp til nivå tilsvarende videregående skole. 24,3 % i Vest-Agder og 23,6 % i Aust-Agder har utdanning på universitet/høyskole nivå (SSB, 2009). Resultatene av analysen i denne studien viser at 54,5 % av utvalget i studiet har utdanning tilsvarende videregående skole eller mindre. Mens 45,5 % har utdanning på universitet/høyskolenivå. Utdanningsnivået i Agder fylkene sammenlignet med utdanningsnivået i denne studien viser oss at det er en større andel med personer i denne studien som har utdanning på universitet/høyskole nivå.

I følge Tønnessen (2002) har personer med høy utdanning bedre psykiske og somatisk helse enn personer med lav utdanning. Dette forklarer hun med at folk som har høy utdanning spiser sunnere, trener mer, røyker mindre og er mer vant til å skaffe seg kunnskap (Tønnessen, 2002). Resultatene viser at fysisk aktivitet er en sterk motiveringsfaktor for å være dommer i Agder fotballkrets, hele 92,2 % har et motiv som er relatert til fysisk aktivitet. Av Vaage (2009) fremgår det at det i omtrent alle

fysiske aktiviteter er en større andel med individer som har høy utdanning. Forskjellen er særlig stor innen jogging, skiturer, alpint, sykling og styrketrening (Vaage, 2009). Et klart unntak hevder han er fotball. Her er andelen aktive størst blant dem med lav utdanning. Funnene i denne studien viser at det er en større andel med utdanning på universitet/høyskole nivå enn befolkningen ellers i Agder fylkene.

Den subjektive konkurransesituasjon – stress hos dommerne

Tatt i betraktning utvalgets variasjon i alder og den lave N, gir analysene av STAI og SCAT et bilde av en tendens på relasjonen mellom alder og stressnivå i utvalget. Krysstabell av STAI X-2 viste oss en tendens til en sammenheng mellom alder og trekkangst, som ikke kunne bekreftes gjennom statistisk korrelasjonsanalyse. Resultatene fra SCAT Form A, viste gjennom krysstabell en klar sammenheng mellom alder og stressnivå. Korrelasjonsanalysen mellom SCAT og alder viste en korrelasjon på $-.592^{**}$. På tross av det store sprik i alder og den lave N, er dette en sterk korrelasjon. Resultatet bekrefter en tendens til at det eksisterer en relasjon mellom alder og trekkangst målt med SCAT. Alder er som tidligere nevnt ikke direkte en variasjonsvariabel. I følge det teoretiske rasjonalet er alder en forklaring på mellompersonlige faktorer som: erfaring og idrettsligerfaring for å nevne noen.

STAI og SCAT måler trekkangst hos personer. Analysen av trekkangst målt med STAI viste oss et uklart bilde. Dette uklare bildet kan forklares med stort sprik i alder, lav N og generelt lave målinger av trekkangst i utvalget. Dette gir en svært tett måling og vanskeliggjør dermed skiller i utvalget. SCAT viste i denne studien en høyere sensitivitet ved målingene av trekkangst hos dommerne i Agder fotballkrets enn STAI. Dette kan ha å gjøre med frekvensen som instrumentene scores i. Det her blitt foretatte korreleringer av score i SCAT på frekvens 10-30 og 10-70, denne korreleringen viser en korrelasjon $.934^{**}$.

Ostrow og Ziegler (1978) utførte en studie der de blant annet så på sammenhengen mellom trekkangst målt med STAI og trekkangst målt med SCAT. De fant en lav positiv relasjon mellom trekkangst målt ved SCAT og trekkangst målt med STAI. I denne studien fant vi en Pearson korrelasjon mellom måleinstrumentene på $.615^{**}$ (se tabell 14, s. 41). Dette resultatet støtter således funnet til Ostrow og Ziegler (1978) om

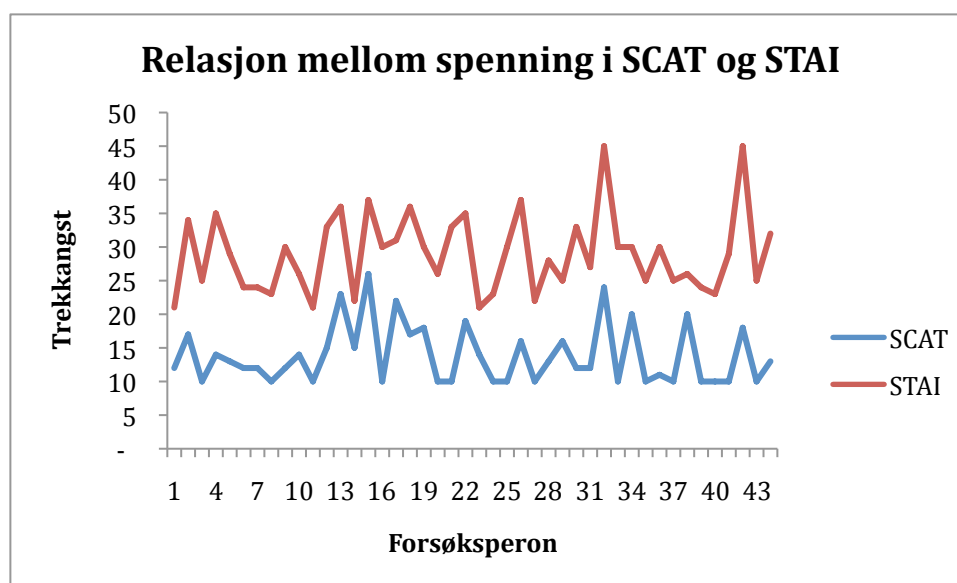
en lav positiv korrelasjon på trekkangst målt med STAI og trekkangst målt med SCAT.

Tabell 14 Korrelasjon mellom SCAT Form A og STAI X-2

(N 44)		SCAT Form A	STAI X-2
SCAT Form A	Korrelasjons koeffisient Sig. (2-tail)	1.000 .000	.615** .000
STAI X-2	Korrelasjons koeffisient Sig. (2-tail)	.615** .000	1.000

** Korrelasjonen er signifikant på et 0.01 nivå (2-tailed)

For å gi en illustrasjon på hvordan individene i utvalget scorer på STAI og SCAT, er det blitt laget en figur som illustrere relasjonen mellom STAI og SCAT (se figur 9, s. 41).

Figur 9 Relasjon mellom spenning i SCAT og STAI

Holdninger

Av resultatene fra analysen går det frem at samtlige 44 dommer i utvalget har en følelse av glede over å dømme fotball. Dette er en kollektiv positiv holdning som utvalget har. Holdningen viser at utvalget er ivrige og interessert i det å dømme

fotball. Gleden, interessen og iveren kan være motiveringsfaktorer blant utvalget og en pådrivende kraft for å dømme fotball.

Holdningen dommerne har til å dømme en nedrykkskamp, viser oss at 52,3 % mener det er like lett å dømme en nedrykkskamp som en kamp av mindre betydning. Dette viser oss at rundt halvparten av dommerne i utvalget har en holdning der de oppfatter en nedrykkskamp på lik linje med kamp av ”mindre betydning”. De resterende dommerne har en holdning der de oppfatter en nedrykkskamp som mer betydningsfull. 61,4 % av utvalget har en holdning der det å dømme en utfordrende kamp betyr mye. Disse resultatene kan tolkes slik at det ikke eksisterer samsvar mellom det utvalget anser som en utfordrende kamp å dømme og betydningen / viktigheten av en nedrykkskamp. Dette sier oss igjen at en nedrykkskamp kan blir ansett som mindre betydningsfull. Resultatet kan oppstå av flere grunner, 1) spørsmålene lader feil, 2) en nedrykkskamp blir sett på som en mindre betydningsfull kamp, 3) en nedrykkskamp blir sett på som like utfordrende som kamper med mindre og/eller større betydning. Variasjonen mellom holdningen til å dømme en nedrykkskamp og om det er utfordrende å dømme viktige kamper, er ikke stor. På bakgrunn av dette materialet er det ikke mulig å trekk noe slutninger om hvor viktig dommeren anser en nedrykkskamp for å være.

Respondentene ble spurt om det var verre å dømme en opprykkskamp enn en nedrykkskamp. Man ønsket her å søke respondentens holdning til viktigheten av opprykkskamp i forhold til viktigheten av nedrykkskamp. 95,5 % av respondentene svarte at det ikke var verre å dømme en opprykkskamp enn en nedrykkskamp. Dette resultatet gir oss en sterk indikasjon på en tendens der opprykkskampen er likestilt med nedrykkskampen i spørsmålet om viktigheten/betydningen av kampen.

Svarene fra analyse kan fremstå som tvetydige og svake. Når resultatene av analysen ble fremstilt i resultatkapittelet, ble de presentert i prosentandel av utvalget. Dette er en faktor i fremstillingen som kan være misvisende, særlig med tanke på den lav N i utvalget. En ukonsekvent respondent eller et ukonsekvent svar vil kunne gi stor endring i prosentandel.

Motiver

Fra analysen av hvilke motiver dommerne har for å være dommer i Agder fotballkrets fremstod tre hovedkategorier, 1) Fysiske motiver, 2) Lidenskaplige motiver, 3) Sosiale motiver. Hele 92,2 % av respondentene hadde et motiv som var relatert til fysiske motiver. Det kan være flere grunner til at dette motivet er sterkt i utvalget. Kravene til fysikk som stilles til dommerne gjennom fotballforbundet og kretsen, forholdet mellom fysisk kapasitet og kognitiv kapasitet, sterk fokus på helse, kan for å nevne noe være forklaringer på hvorfor fysisk motiv er en så sterk motiveringsfaktor. Lidenskaplige og sosiale faktorer fremstod også som sterke med henholdsvis 75 % oppslutning i hver kategori.

Funnene indikerer at dommere fra Agder fotballkrets ikke var motivert av penger. Dommerne ser gjennom analysen ut til å være motivert gjennom fysiske, sosiale og lidenskaplige aspekter ved å dømme fotball. Oppsummert ser det ut til at dommerne i Agder fotballkrets er entusiastiske. Motivene for å dømme fotball er basert på kjærlighet til fotball, det sosiale miljøet fotballen skaper og de fysiske gevinster dommerfunksjonen medfører

5.2 Metodisk diskusjon

Både i pilotstudien og i denne studien har det oppstått ulike problemer med instrumentet. Problemet som har gått igjen har vært analytiske problemer på grunn av skalaer og svarkategorier. Det vil her bli gitt en kritikk og belysning av de feil og mangler instrumentet inneholder samt kritikk av SCAT.

Kritikk av SCAT

SCAT har som metode og instrument blitt omtalt og brukt i flere studier. Instrumentet for å måle trekkangst består av 10 utsagn om konkurransesituasjonen på en tre punkts Likertskala fra 1 = ”nesten aldri”, til 3 = ”ofte”. Faktoranalyse av utsagnene indikerer at utsagn som omhandler bekymringer i forhold til konkurransen, lader likt på samme dimensjon (Lewthwaite & Scanlan, 1989). Multidimensjonale overslag av separat trekkangstkomponenter i SCAT, umuliggjør i følge Lewthwaite og Scanlan (1989) en identifikasjon av unike og vanlige predikater på somatiske og kognitive angstsymptomer.

Instrumentet

Instrumentet som ble brukt i denne studien består av flere ulike deler som er ment å skulle måle ulike fenomener. De delene som er brukt i denne studien er del A, B, F og del G. Psykolog, FIFA- og norsk toppdommer Tom Henning Øvrebø, bidro sammen med dommere fra Agder fotballkrets gjennom pilotstudien til å utvikle deler av instrumentet. Spørsmålene som stilles i instrumentet er et direkte resultat av dette samarbeidet. Spørsmålene i instrumentet holder således god validitet og reliabilitet.

Del F og G består av STAI X-2 og SCAT Form A som er utprøvde metoder for å måle trekkangst/stressnivåer. Del A består av spørsmål om utvalgets demografiske bakgrunn, hvor man ønsket å innhente kartleggingsinformasjon både om personlig bakgrunn så som sivilstatus, utdanning, jobb bakgrunn. I tillegg til dommerbakgrunn så som fotballerfaring, dommererfaring og nivå for å nevne noe. Del B består av flere utsagn som er med på å skulle måle dommernes holdninger i forhold til ulike fenomener. I denne studien er det lagt vekt på holdninger i forhold til det å dømme en kamp. Instrumentets problemer og utfordringer vil videre bli omhandlet under de respektive kategoriene.

Holdninger

Del B, av instrumentet har en to punkts skala, rangert fra enig til uenig. Denne rangeringen av svarkategorier er en svakhet med instrumentet, både med tanke på analysen av data og validiteten. Problemet med en to punkts skala, er at skalaen ikke gir tilstrekkelig med svarkategorier. Dette hindrer en differensiering i hvor enig eller uenig vedkommende er i utsagnet. Videre kan flere av spørsmålene som blir stilt med en to punkt skala bli veldig ledende, hvor respondenten ikke har mulighet til å velge et annet alternativ. En direkte effekt av en slik skala kan være validiteten. Kruise (1990) hevder at validiteten til spørreskjema kommer gjennom formuleringer av spørsmål og svarkategorier. Spørsmålene må være presise å ha tilstrekkelig dekkende svarkategorier. Svarene som fremkommer fra en slik analyse kan være svært tvetydige, noe som er tilfellet her. Mangel på svarkategorier er ikke bare et validitets problem med instrumentet, men også et analytisk problem. Det kan lett oppstå skiller i resultatene som skyldes utilstrekkelige svarkategorier og ikke tendenser i utvalget.

Den subjektive konkurransesituasjon

Del G i instrumentet består som tidligere nevnt av SCAT Form A, og er den delen som måler den subjektive konkurransesituasjonen til dommerne gjennom måling av trekkangst. Del G består av 19 utsagn om følelser før kamp start. 10 av disse utsagnene er SCAT utsagn. Pilotstudiet som ble utført i 2009 avdekket analyseproblemer med anvendelse av SCAT i instrumentet. Grunnen til dette var en uryddige og lite presis strukturering av SCAT. Denne erfaringen førte til at del G ble omkonstruert med tanke på analysearbeidet. Spørsmålet om validitet til score av SCAT har gjennom korrelasjonsanalysen mellom score på frekvens 10-30 og 10-70, vist en god korrelasjon, og validiteten i forhold til score av skjemaet er god.

Motiver

Del B består av et åpent kvalitativt spørsmål der dommeren skal nevne tre viktige grunner for å være dommer. Spørsmålet ble analysert gjennom en fenomenologisk analyseprosedyre. Funnene av analyseprosedyren er verdifull og interessant informasjon om hvilke motiver som er sterke motiveringsfaktorer for dommerne i Agder fotballkrets. Spørsmålet holder, gjennom evaluering fra både Agder fotballkrets og psykolog, FIFA- og toppdommer Tom Henning Øvrebø, god validitet og reliabilitet.

5.3 Konkret utbytte og veien videre

Studiet som både er et bestillingsverk fra Agder fotballkrets og en pilot for videre forskning på toppdommere i Norge, har gitt verdifulle erfaringer til videre arbeid.

Konkret utbytte - fotballdommeren

Om dommeren i Agder fotballkrets har studien gitt utbytte og kunnskap om:

- Hvem er de typiske dommerne i Agder fotballkrets
- Stressnivået til dommerne
- Holdninger dommerne har til å dømme en kamp
- Motiver dommerne har for å dømme fotball

Konkret utbytte - instrumentet

Om instrumentet har studien gitt utbytte og kunnskap om:

- Bruk og anvendelse av instrumentet
- Analysering av instrumentet
- Forbedringspotensialet til instrumentet
- Skalaer i instrumentet
- Spørsmål og svarkategorier i instrumentet

Veien videre

Gjennom denne studien har det oppstått spørsmål som ikke lar seg besvar tilstrekkelig gjennom det materialet som man har hatt til rådighet. Dette er spørsmål som kan være av interesse for et videre arbeid på området.

Under analysen av *holdninger* fremstod det spørsmål som ikke kunne besvares. Noen av spørsmålene som fremstod var: Hva er en betydningsfull kamp for dommerne?, og reflekterer dommerne over betydningen av en kamp? Spørsmålene fremstod under analysen som en konsekvens av tvetydige resultater der man ikke kunne forklare variasjonen i holdningene til respondentene. Spørsmålene vil ved videre forskning kunne bidra til en økt forståelse av hva dommerne anser som en betydningsfull kamp, og hvordan/hvorfor dommerne kategoriserer en kamp som mer betydningsfull. En annen innfallsvinkel er om dommerne virkelig differensierer mellom kampene. For å finne ut av dette må det utvikles slike typer spørsmål. Dette vil ha verdi med tanke på den kunnskap som en kan tilegne seg om dommerens holdninger og oppfatninger av det å dømme ulike kamper.

Resultatene fra analysen av *motiver* dommerne har for å dømme fotball, avdekket tre sterke motiveringskategorier, fysiske, lidenskaplige og sosiale motiveringsfaktorer. Kunnskapen denne studien gir ved disse resultatene kan være kunnskap som er nyttig i forhold til rekruttering, utdanning og veiledning av nye dommere?

I videre forskning vil det oppfordres til å gjøre endringer og forbedringer med instrumentet. Resultatene fra analysen viser feil og mangler som tidligere er omtalt i diskusjonen. Disse feil må rettes opp. Dette vil være lurt å se hvordan de ulike

komponentene av de ulike skjemaene lader i forhold til hverandre. Således burde det gjennomføres en varimax rotasjon og faktoranalyse av spørsmålene og svarkategoriene. I den sammenheng må spørsmål og svarkategorier (skalaene) inneholder forbedres betraktelig. I et videre arbeid vil det også være fornuftig å fjerne mange av de ”overflødige” spørsmålene som instrumentet inneholder.

Refleksjon og noen tanker

Som påpekt innledningsvis har synet på fotballdommeren endret seg betraktelig gjennom årene. Når det vises kamp på tv, er noe av det første som diskuteres etter kampen dommerens prestasjon på banen. I mange tilfeller blir seier og tap mer eller mindre begrunnet og forklart med dommerens utøvelse av dommergjerningen i positiv og negativ sammenheng. Det snakkes om hjemmelagsfordel som et fenomen direkte knyttet til dommerens funksjon og virke på banen. Forskningen som er gjort på fenomenet hjemmelagsfordel i fotball har en tendens til å se på to variabler når fenomenet skal forklares, 1) tillegg av tid i forhold til resultatet for hjemmelaget, og 2) røde og gule kort (Dowson & Dobson, 2009). Resultatene viser at dommeren gjennom det som defineres som sosialt press, påvirkes til å dømme flere fordeler til hjemmelaget enn bortelaget. Funnene er interessante og verdifulle. Men å forklare hjemmelagsfordel som et fenomen gjennom å gi dommeren en biaseffekt, uten å ta i betraktning hvordan spillerne blir påvirket av det sosiale press for å nevne noe, kan være med på å gi uønskede signaler. Disse kan påvirke holdninger man har til dommeren, frafall av dommere og vanskeliggjøre videre rekruttering.

Flere ting kunne vært belyst og trukket inn i denne masteroppgaven. Men med de rammer oppgaven har, og den tid som har vært til rådighet, er dette resultatet. Nye prosjekter kan i midlertidig ta opptråden og se nærmere på det som ikke belyses tilstrekkelig her.

Litteraturliste

- Baldwin, C. (2008a). You're kidding Ref! Pre and Post Game Stress Levels amongst Referees and Match Officials: An Australian Perspective. *Proceedings of the second international colloquium on leisure and tourism*. Chiang Mai, Thailand. ICTL.
- Baldwin, C. (2008b). The ref cost us the game: The role of sport commentators and journalists in creating stress on sport referees. *ANZCA08 Conference Power and Place*. Wellington.
- Bjørnestad, R., Egeland, T.Aa., og Øverbø, T.H. (2005). *Fotball-dommeren*. Oslo: Askilles.
- Boyko, R.H., Boyko, A.R. og Boyko, M.G. (2007). Referee bias contributes to home advantage in English Premiership football. *Journal of Sport Sciences* 23, 409-416.
- Brustad, R.J., og Weiss, M.R. (1987). Competence perceptions and sources of worry in high, medium, and low competitive trait-anxious young athletes. *Journal of Sport Psychology*, 9, 97-105.
- Buraimo, B., Forrest, D. og Simmons, R. (2007). The Twelfth Man? Refereeing Bias in English and German Soccer. *International Association of Sport Economists* 7-7, 2-32.
- Dickson, S. (2002). How good are elite soccer referees? Just ask the players and the coaches! I W. Spinks., T. Reilly og A. Murphy, *Science and football IV*. (IV ed.) 66, 403-411. Cambridge: University Press.
- Dowson, P. og Dobson, S. (2009). The Influence of Social Pressure and Nationality on Individual Decisions: Evidence from the Behavior of Referees. *Bath Economics Research Papers No. 8/09*, 1-30.
- Gould, D., Hортn, T., og Spreeman, J. (1983). Competitive anxiety in junior elite wrestlers. *Journal of Sport Psychology*, 5, 58-71
- Halvorsen, K. (2003). *Å forske på samfunnet – en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Cappelen Akademiske Forlag As, Oslo 2003.
- Hardy, L. (1996). Testing the Predictions of the Cusp Catastrophe Model of Anxiety and Performance. *The Sport Psychologist*. 10, 140-156
- Hardy, L., Jones, G., & Gould, D. (1996). *Understanding psychological preparation for sport: Theory and practice of elite performers*. Chichester, UK: Wiley.
- Helland, K. (2002). Den opprinnelige symbiosen mellom fotball og presse. *Notatserie-11*, Rokkandsenteret-Bergen, ISSN 1503-0946.

- Helsen, E. og Bultynck, J.B. (2003). Physical and perceptual-cognitive demands of top class refereeing in association football. *Journal of Sport Sciences*, 2004, 22, 179-189.
- Johansen, B.T. (1997). *Kognisjon i orienteringsløp. Hvordan erfarer orienteringsløpere et orienteringsløp?* Doktorgradsavhandling. Institutt for Samfunnsfag, Norges Idrettshøgskole: Oslo. Lobo Grafisk AS
- Kruuse, E. (1990). *Kvantitative Forskningsmetoder i psykologi og tilgrænsende fag*. Danske Psykologiske Forlag.
- Landers, M.D & Arent, M.S. (2001). Arousal-Performance Relationships. In J.M Williams (Ed.), *Applied sport psychology*. (4th ed), 14, 206-229. Mayfield Publishing Company
- Lewthwaite, R. & Scanlan, T.K. (1989). Predictors of competitive traits anxiety in male youth sport participants. *Medicine and Science in Sport and Exercise*. 21 (2): 221-229
- Lindfelt, M. (1999). *Idrott och moral: reflektioner över idrottens ideal*. Falun: Nya Doxa
- MacMahon, C., Helsen, W.F., Starkes, J.L & Weston, M. (2007). Decision-making skills and deliberate practice in elite association football referees. *Journal of Sport Sciences*, 25 (1): 65-78.
- Martens, R. (1977). *Sport competition anxiety test*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Martens, R., Vealey, R.S., & Burton, D. (1990). *Competitive anxiety in sport*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- McGrath, J.E. (1970). Major methodological issues. In J.E. McGrath (Ed.), *Social and psychological factors in stress*, 19-49. New York: Holt, Reinhart, & Winston.
- McIntosh, P. (1979). *Fair Play: Ethics in Sport and Competition*. London: Heinemann.
- Mellalieu, S.D., Hanton, S. & Fletcher, D. (2006). A competitive anxiety review: Recent directions in sport psychology research. In Hanton, S. & Mellalieu, S.D. (Eds.), *Literature Reviews in Sport Psychology*. 1, 1-45. Nova Science Publisher, Inc.
- Ostrow, A.C., og Ziegler, S.G. (1978). Psychometric properties of the Sport Competition Anxiety test. In B. Kerr (Ed.), *Human performance and behaviour*. 139-142. Calgary, AB: University of Calgary.
- Reilly, T. & Gregson, W. (2005). Special Populations: The referee and assistant referee. *Journal of Sport Sciences*, July 2006; 24 (7): 795-801.

Vallgård S. & Koch L. (2007). *Forskningsmetoder i folkesundheds-videnskab* (3 ed), København: Munksgaard Danmark

Willis, J.D. (1982). Three scales to measure competition-related motives in sport. *Journal of Sport Psychology*, 4, 338-353

Internett-kilder

Bakke, P. (2009). <http://msn.tv2sporten.no/fotball/tippeligaen/nannskog-refser-terje-hauges-spilleforstaaelse-2959372.html>. (Hentet: 02.12.2009)

Beinnes, C. (2010). <http://www.dagbladet.no/2010/04/25/sport/tippeligaen/fotball/rosenborg/lillestrom/11445708/>. (Hentet: 27.04.2010)

Bøthun, G. (2009). <http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=574617>. (Hentet: 07.10.2009)

Hansen, B.S. (2009). <http://www.tv2nyhetene.no/innenriks/fotball/angrepet-av-publikum-2915658.html>. (Hentet: 30.10.2009)

Hansen, O.J.E. (2010). <http://www.nettavisen.no/sport/fotball/pl/article2836949.ece> (Hentet: 02.03.2010)

Jacob, G. (2009). http://www.timesonline.co.uk/tol/sport/football/premier_league/chelsea/article6524858.ece. (Hentet: 01.03.2009)

Langerød, D. (2009). <http://www.nettavisen.no/sport/fotball/article2620695.ece> (Hentet: 02.12.2009)

Nesje, E. (2003). <http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/article669044.ece> (Hentet: 17.03.2010)

Poll, G. (2009). <http://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-1214932/GRAHAM-POLL-Its-time-stop-clock-watching-pressure-refs-Old-Trafford.html>. (Hentet: 21.09.2009)

Smith, B. (2009). http://www.timesonline.co.uk/tol/sport/football/premier_league/manchester_united/article6914136.ece (Hentet: 06.11.2009)

Statistisk sentral byrå (2009). <http://www.ssb.no/emner/04/01/utniv/tab-2009-08-25-01.html> (Hentet: 24.4.2010)

Szczepanik, N. (2009). <http://www.timesonline.co.uk/tol/sport/football/article6862416.ece>. (Hentet: 07.10.2009)

Tønnesen, M. (2002). http://www.ssb.no/magasinet/slik_lever_vi/art-2002-03-26-01.html. (Hentet: 03.05.2010)

Rostad, K. (2010). <http://nrk.no/nyheter/kultur/1.7012378> (Hentet: 24.03.2010)

Vaage, O. (2009). http://www.ssb.no/emner/07/02/50/rapp_200915/rapp_200915.pdf (Hentet: 24.4.2010)

VEDLEGG 1

UNIVERSITETET I AGDER

”Dommerrollen”

SPØRRESKJEMA
2010

SELVUTFYLLINGSDEL

Les instruksen på neste side!

Kjære dommer

Du er plukket ut til å delta i prosjektet ”Dommerrollen”. I dette prosjektet forsøker vi, i samarbeid med Agder Fotballkrets, å finne ut hva dommere i Agder fotballkrets blir følelsesmessig påvirket av før, under og etter kamp. Spesielt er vi interessert i hva du mener om ulike former for stress, spenning og press i forbindelse med en fotballkamp.

Spørreskjemaet som du holder i hånden er relativt omfattende. Vi stiller mange spørsmål om deg og om dine opplevelser som person og dommer. Mange av disse spørsmålene kan virke unødvendige, men vi håper at du tror oss når vi sier at de er nødvendige for at vi skal få et helhetlig bilde av dommere i kretsen i år 2009. Det er selvfølgelig frivillig å delta. Besvarelsene vil bli behandlet konfidensielt og det er ingen andre enn undertegnede som vil få tilgang til skjemaene. De som deltar i undersøkelsen, er med i trekningen av fem gavekort á 1000 kroner på Sportsprofil.

Vi håper selvfølgelig at du vil hjelpe oss. Jo flere svar vi får, jo mer kan vi forstå. Det er viktig at vi får informasjon fra alle.

Vi ber deg om å være ærlig og svare det som er riktig for deg, og det du innerst inne mener og føler. Du skal skrive navn og dommernummer på spørreskjemaet. Vet du ikke hva ditt dommernummer er, ber vi deg la feltet stå åpent. All personalia vil bli anonymisert.

Lykke til med skjemaet og på forhånd takk!

Bjørn Tore Johansen
1. amanuensis, dr. scient.
Prosjektleder
Mobil: 92837589
bjorn.t.johansen@uia.no

Kjetil Ihme
Masterstudent idrettsvitenskap
Forskningsleder
Mobil: 41162203
ihme_kjetil@hotmail.com

Bakgrunnsdata

ID

Introduksjon

Nedenfor finner du en rekke spørsmål og påstander, vi ber deg svare på alle slik at vi på best mulig måte kan få et inntrykk av deg som dommer. Les hver påstand og kryss av i den ruten som du mener beskriver deg best. Det finnes ingen riktige eller gale svar. Besvar slik du umiddelbart synes passer best.

1. Navn: _____ Dommer Nr:

2. Alder: _____

3. Sivilstatus: Gift: Ugift / Enslig: Samboer:

4. Hva slags utdanning har du?

☐ Folkeskolen	☐ 3-år høyere utdanning
☐ Yrkesutdanning	☐ 5-år høyere utdanning
☐ Videregående skole	☐ Mer enn 5 år høyere utdanning

5. Er du yrkesaktiv? Ja Nei

Hvis ja,

a. Trives du i arbeidet/yrket ditt? Ja Nei

b. Har du en stressende arbeidsdag? Ja Nei

6. Hvor lenge har du dømt fotball? Ca: år.

7. Hvor lenge har du dømt på det nivået du nå dømmer? Ca: år.

8. I hvilke divisjoner har du dømt fotball? (sett gjerne flere kryss)

☐ Adeccoligaen / 1. div kv.	☐ 4. div
☐ Tippeligaen / Toppserie kv.	☐ G 19 / G 16 1. div
☐ 2. div	☐ 5. div
☐ 2. div kvinner	☐ 6. div
☐ 3. div	☐ Øvrig aldersbestemt kl.
☐ 3. div kvinner	

9. Hvor mange kamper har du dømt det siste året? Ca: kamper.
10. Er du aktiv på det nåværende tidspunktet? Ja Nei
11. Hva er din nåværende dommerstatus?
☐ Klubbdommer	☐ Kretsdommer
☐ Rekrutteringsdommer	☐ Regionsdommer
☐ Assistentdommer	☐ Forbundsdommer
12. Hvor god mener du selv du er til å dømme i forhold til andre dommere?
-		
--	--
☐ Blant de beste i kretsen	☐ Ikke blant de beste i kretsen
☐ Blant de middels gode i kretsen	
13. Hvor ofte trener du? (all type trening)
☐ Mer enn en gang hver dag	☐ 2 – 3 dager i uken
☐ En gang hver dag	☐ En dag i uken
☐ 6 dager i uken	☐ Sjeldnere
☐ 4 -5 dager i uken	
14. Noe av det jeg liker med å dømme er at jeg kommer i god form. Enig Uenig
15. Å få koble av fra maset hjemme og jobben er noe av det jeg liker med å dømme Enig Uenig
16. Å dømme fotball er en god måte å bli kjent med nye mennesker på Enig Uenig
17. Det er viktig for meg å få straffet spillere som filmer seg til frispark Enig Uenig
18. Å straffe spillere som prøver å gi motstanderen kort ved å filme er viktig for meg Enig Uenig
19. Å dømme en opprykkskamp er verre enn å dømme en nedrykkskamp! Enig Uenig
20. Det er en utfordring for meg å dømme kamper som betyr mye Enig Uenig

21. Føler du deg i god fysisk form? Ja Nei
22. Er du komfortabel med de fysiske testene? Ja Nei
23. Gir du bevisst gult kort til spillere som filmer? Ja Nei
24. Er det viktig for deg å bestrafte spillere som filmer? Ja Nei
25. Får du en følelse av glede ved å dømme fotball? Ja Nei
26. Er Fair Play en viktig del av dømmingen for deg? Ja Nei
27. Følger du ekstra mye med på såkalte "bråkemakere"? Ja Nei
28. Er respekt fra spillerne viktig for deg? Ja Nei
29. Er det viktig for deg at spillerne hilser på hverandre før kampen? Ja Nei
30. Er det viktig for deg at spillerne takker deg for kampen? Ja Nei
31. Blir du påvirket av å ha en dommerveileder til stede når du dømmer? Ja Nei
32. Er du komfortabel med å ha en dommerveileder til stede under en kamp? Ja Nei
33. Er du mer spent når du skal dømme viktige kamper? Ja Nei
34. Er en nedrykkskamp like lett å dømme som en kamp av mindre betydning? Ja Nei
35. Nevn tre viktige grunner til at du er dommer!
1. 2. 3.

36. Her kommer det noen utsagn om kampforberedelse. Du skal ta stilling til om det er uenig eller enig i utsagnet.

<u>Før kamp</u> er det viktig for meg:	Enig	Uenig
a) At jeg har mulighet til å slappe av	☐	☐
b) Å få snakket med trenerne	☐	☐
c) Å ha god tid i garderoben	☐	☐
d) Å tenke gjennom tidligere kamper	☐	☐
e) Unngå å tenke på kampen	☐	☐
f) Å ha en lang og god oppvarming	☐	☐
g) Å forberede meg mentalt på kampen	☐	☐
h) Gå igjennom en spesiell rutine	☐	☐
i) Å snakke med spillerne	☐	☐
j) At jeg er uthvilt	☐	☐
k) Tenke på positive erfaringer	☐	☐
l) Spise og drikke godt	☐	☐
m) At jeg har kjennskap til arenaen/banen	☐	☐
n) At jeg kjenner lagene	☐	☐
o) Å snakke med trenerne	☐	☐
p) At jeg føler meg rolig og avbalansert	☐	☐
q) Være en stund for meg selv	☐	☐
r) Være sosial og opptatt med andre ting	☐	☐
s) At jeg føler meg vel til mote	☐	☐
t) Å snakke med dommerkollegaene	☐	☐

37. Her kommer det noen utsagn om hva som er viktig for deg som dommer under en kamp. Du skal ta stilling til om du er enig eller uenig i utsagnet.

<u>Under kamp</u> er det viktig for meg:	Enig	Uenig
a) Å ikke skuffe publikum	☐	☐
b) Å fokusere på det positive med å dømme	☐	☐
c) At folk mener jeg er flink til å dømme	☐	☐
d) Å bli likt av spillerne	☐	☐
e) Å dømme voldelig spill hardt	☐	☐
f) Å ha en god tone med trenerne til lagene	☐	☐
g) Å ha full kontroll i alle situasjonene	☐	☐
h) Ha en god dialog med spillerne	☐	☐
i) Ikke komme på kant med trenerne	☐	☐
j) Holde meg mest "usynlig"	☐	☐
k) Dømme riktig og rettferdig	☐	☐
l) At jeg er klar og tydelig i dømmingen min	☐	☐
m) Å holde spillet i gang så lenge det er mulig	☐	☐
n) Ikke blåse kampen "i stykker"	☐	☐
o) Holde meg nøytral	☐	☐
p) Være rolig og avslappet	☐	☐
q) Ikke "dømme" det ene laget mer enn det andre	☐	☐
r) Holde fokuset på spillet	☐	☐
s) Å ikke miste konsentrasjonen	☐	☐
t) At jeg ikke tar upopulære avgjørelser	☐	☐
u) Å unngå at spiller blir skadet av voldelig spill	☐	☐
v) Å være oppmerksom på aggressive spillere	☐	☐

38. Her kommer det noen utsagn om hjemmelagsfordel. Du skal ta stilling til om du er enig eller uenig i utsagnet.

<u>Hjemmelagsfordel</u>	Enig	Uenig
a) Jeg er bevisst på ikke å dømme fordel til hjemmelaget	☐	☐
b) Hjemmelagsfordelen er ikke noe jeg tenker mye på	☐	☐
c) Jeg dømmer konsekvent like mye på begge lagene	☐	☐
d) Jeg føler av og til at det er vanskelig å avgjøre om jeg dømmer fordeler for hjemmelaget	☐	☐
e) Det er lettere å dømme bortelaget enn hjemmelaget	☐	☐
f) Jeg føler jeg er objektiv og nøytral når jeg dømmer	☐	☐
g) Jeg dømmer aldri mer enn jeg må	☐	☐
h) Det er ofte lettere å la være å dømme enn å dømme hvis jeg er i tvil	☐	☐
i) Hjemmelagsfordel eksisterer ikke i min dømming	☐	☐
j) Jeg er bevisst over effekten, men føler ikke jeg dømmer fordeler til hjemmelaget selv	☐	☐

Spenningsnivå

Introduksjon:

Nedenfor finner du en rekke påstander som ofte brukes for å beskrive hvordan man vanligvis føler seg før kamp. Les hver påstand og sett en ring rundt det tallet til høyre som best beskriver hvordan du vanligvis føler deg. (f.eks. siste året). Det finnes ingen riktige eller gale svar. Besvar slik du umiddelbart synes passer best.

1 = Nesten aldri 2 = Noen ganger 3 = Ofte 4 = Nesten alltid

1. Jeg føler meg vel til møte.....	1	2	3	4
2. Jeg føler meg nervøs og rastløs.....	1	2	3	4
3. Jeg gruer meg for det meste.....	1	2	3	4
4. Jeg skulle ønske jeg var like lykkelig som andre synes å være.....	1	2	3	4
5. Jeg føler at jeg mislykkes.....	1	2	3	4
6. Jeg er sikker på meg selv.....	1	2	3	4
7. Jeg er rolig og avbalansert.....	1	2	3	4
8. Jeg føler at vanskelighetene hopper seg opp.....	1	2	3	4
9. Jeg engster meg for mye over småting.....	1	2	3	4
10. Jeg er lykkelig.....	1	2	3	4
11. Jeg gruer meg for nye mennesker og situasjoner...	1	2	3	4
12. Jeg savner selvtillit.....	1	2	3	4
13. Jeg føler meg trygg.....	1	2	3	4
14. Jeg har vanskelig for å ta avgjørelser.....	1	2	3	4
15. Jeg føler meg utilstrekkelig.....	1	2	3	4
16. Jeg er fornøyd og tilfreds.....	1	2	3	4
17. Jeg kan ikke la være å gruble over småting.....	1	2	3	4
18. Jeg tar skuffelser veldig hardt.....	1	2	3	4
19. Jeg er en stø og stabil person.....	1	2	3	4
20. Jeg blir nervøs og ute av meg når jeg tenker på mine aktuelle problemer.....	1	2	3	4

Introduksjon

På de neste sidene står det noen utsagn og påstander om hvordan folk føler når de konkurrerer i idrett og ulike spill.

Les hvert utsagn og avgjør i hvor stor grad du er:

<u>Svært uenig</u>							<u>Svært enig</u>
1	2	3	4	5	6	7	

Sett ring rundt det tallet som passer best for deg etter hvert utsagn.

Det er ikke noe riktig eller galt svar, men du skal sette ring rundt det tallet som passer best til hva du vanligvis føler når du skal dømme en kamp.

Ikke bruk for mye tid på hvert utsagn!

Følelser før kampstart

Marker på skalaen fra 1 til 7 for å angi i hvilken grad du er enig i om uttalelsen passer for deg.

Denne skalaen er rangert fra 1 til 7 hvor 4 er midtpunktet.

	Svært uenig							Svært enig
<u>Før kamp:</u>								
1	Er jeg nervøs for å dømme	1	2	3	4	5	6	7
2	Føler jeg meg urolig	1	2	3	4	5	6	7
3	Jeg stresser ofte mer dagen(ene) før jeg skal dømme en kamp	1	2	3	4	5	6	7
4	Er jeg redd og nervøs for å dømme feil	1	2	3	4	5	6	7
5	Føler jeg at vanskeligheter hopper seg opp	1	2	3	4	5	6	7
6	Savner jeg selvtillitt	1	2	3	4	5	6	7
7	Får jeg en kvalmende følelse i magen	1	2	3	4	5	6	7
8	Merker jeg at hjertet mitt slår hurtigere enn vanlig	1	2	3	4	5	6	7
9	Før jeg skal på banene er jeg engstelig for å ikke gjøre det godt	1	2	3	4	5	6	7
10	Blir jeg nervøs av å venter på at kampen skal begynne	1	2	3	4	5	6	7
11	Jeg blir som regel anspent før jeg skal konkurrere	1	2	3	4	5	6	7
12	Gleder jeg meg til å begynne	1	2	3	4	5	6	7
13	Føler jeg meg urolig for å dømme	1	2	3	4	5	6	7
14	Er jeg veldig glad og lykkelig	1	2	3	4	5	6	7
15	Tenker jeg veldig mye på små detaljer	1	2	3	4	5	6	7
16	Jeg savner å ha selvtillitt i situasjoner som krever mye av meg	1	2	3	4	5	6	7
17	Er jeg rolig	1	2	3	4	5	6	7
18	Skulle ønske jeg var like sikker som andre ser ut til å være	1	2	3	4	5	6	7
19	Føler jeg meg avslappet og rolig	1	2	3	4	5	6	7

Følelser under kampen

Marker på skalaen fra 1 til 7 for å angi i hvilken grad du er enig i om uttalelsen passer for deg.

Denne skalaen er rangert fra 1 til 7 hvor 4 er midtpunktet.

	Svært uenig							Svært enig
<u>Under kamp:</u>								
1 Føler jeg meg nervøs og anspent	1	2	3	4	5	6	7	
2 Føler jeg meg urolig	1	2	3	4	5	6	7	
3 Føler jeg meg tilfreds og lykkelig	1	2	3	4	5	6	7	
4 Er jeg redd for å dømme feil	1	2	3	4	5	6	7	
5 Føler jeg at vanskeligheter hopper seg opp	1	2	3	4	5	6	7	
6 Savner jeg selvtillitt	1	2	3	4	5	6	7	
7 Får jeg en kvalmende følelse i magen	1	2	3	4	5	6	7	
8 Merker jeg at hjertet mitt slår hurtigere	1	2	3	4	5	6	7	
9 Blir jeg som regel nervøs og anspent	1	2	3	4	5	6	7	
10 Konsentrerer jeg meg veldig på å passe oppgavene mine	1	2	3	4	5	6	7	
11 Føler jeg meg rolig	1	2	3	4	5	6	7	
12 Blir jeg fort nervøs om det bli mye venting og lite spill	1	2	3	4	5	6	7	
13 Håper jeg at jeg skal slippe å konfrontere spillere som er aggressive eller voldelige	1	2	3	4	5	6	7	
14 Er jeg engstelig for ikke å gjøre en god jobb	1	2	3	4	5	6	7	
15 Tenker jeg veldig mye på små detaljer	1	2	3	4	5	6	7	
16 Jeg savner å ha selvtillitt i situasjoner som krever mye av meg	1	2	3	4	5	6	7	
17 Engster jeg meg ofte over småting	1	2	3	4	5	6	7	
18 Skulle jeg ønske jeg var like sikker som andre ser ut til å være	1	2	3	4	5	6	7	
19 Jeg føler meg avslappet og rolig under en kamp	1	2	3	4	5	6	7	

Motivasjon

Marker på skalaen fra 1 til 7 for å angi i hvilken grad du er enig i om uttalelsen passer for deg.

Denne skalaen er rangert fra 1 til 7
hvor 4 er midtpunktet.

	Svært uendig							Svært endig
Jeg blir motivert:								
1 Av spillere som er fornøyde med dømmingen	1	2	3	4	5	6	7	
2 Når jeg får gode tilbakemeldinger fra AD	1	2	3	4	5	6	7	
3 Av spenningen med å dømme	1	2	3	4	5	6	7	
4 Av konstruktiv kritikk på avgjørelsene mine	1	2	3	4	5	6	7	
5 Når jeg føler at jeg har dømt rettferdig og riktig	1	2	3	4	5	6	7	
6 Når jeg har avdekket og dømt "farlig" spill	1	2	3	4	5	6	7	
7 Når ingen kritiserer avgjørelsene mine	1	2	3	4	5	6	7	
8 Av å dømme sammen med gode ADer	1	2	3	4	5	6	7	
9 Av å ha selvtillitt under en kamp	1	2	3	4	5	6	7	
10 Når jeg er sikker på at jeg har dømt rettferdig	1	2	3	4	5	6	7	
11 Av å ikke være nervøs under en kamp	1	2	3	4	5	6	7	
12 Når ingen kommer med tilrop under kampen	1	2	3	4	5	6	7	
13 Når assistentdommerne gjør det bra	1	2	3	4	5	6	7	
14 Når jeg ikke har dømt fordel til hjemmelaget	1	2	3	4	5	6	7	
15 Av kamper som er "utfordrende"	1	2	3	4	5	6	7	
16 Når jeg ser fremgang i dømmingen min	1	2	3	4	5	6	7	
17 Når jeg kan gå en hel kamp uten å bli nervøs	1	2	3	4	5	6	7	
18 Når jeg føler at jeg gjør en viktig jobb	1	2	3	4	5	6	7	
19 Når jeg kan gå en hel kamp uten at magen knyter seg	1	2	3	4	5	6	7	
20 Av å mislykkes	1	2	3	4	5	6	7	
21 Av å ha dommerveileder til stede under kamp	1	2	3	4	5	6	7	

Støy og tilrop fra publikum, trenerne, spillerne og reservespillere

Marker på skalaen fra 1 til 7 for å angi i hvilken grad du er enig i om uttalelsen passer for deg.

Denne skalaen er rangert fra 1 til 7
hvor 4 er midtpunktet.

	Svært uendig						Svært endig	
Støy og tilrop fra publikum, trenere, spillere og reserver:								
1	Irriterer meg	1	2	3	4	5	6	7
2	Får meg ut av balanse	1	2	3	4	5	6	7
3	Påvirker avgjørelsene mine	1	2	3	4	5	6	7
4	Gjør meg nervøs og rastløs	1	2	3	4	5	6	7
5	Får meg til å miste konsentrasjonen	1	2	3	4	5	6	7
6	Får meg til å bli utrygg og usikker	1	2	3	4	5	6	7
7	Gjør meg anspent	1	2	3	4	5	6	7
8	Får meg til å blåse hyppigere	1	2	3	4	5	6	7
9	Får meg til å blåse mindre	1	2	3	4	5	6	7
10	Får meg til å blåse mindre på hjemmelaget	1	2	3	4	5	6	7
11	Gir meg en følelse av at jeg feiler	1	2	3	4	5	6	7
12	Får meg til å dømme mer urettferdig	1	2	3	4	5	6	7
13	Gjør at jeg presser meg til å dømme "bedre"	1	2	3	4	5	6	7
14	Gjør meg usikker på dømmingen	1	2	3	4	5	6	7
15	Gjør avgjørelsene mine lettere	1	2	3	4	5	6	7
16	Påvirker selvtilliten min	1	2	3	4	5	6	7
17	Gjør at jeg tviler på beslutningene jeg tar	1	2	3	4	5	6	7
18	Presser meg til å ikke dømme fordel til hjemmelaget	1	2	3	4	5	6	7
19	Stresser meg	1	2	3	4	5	6	7
20	Gjør at jeg føler meg utlistrekkelig/uønsket	1	2	3	4	5	6	7
21	Gjør at jeg har vanskelig for å ta avgjørelser	1	2	3	4	5	6	7

Feildømming

Marker på skalaen fra 1 til 7 for å angi i hvilken grad du er enig i om uttalelsen passer for deg.

Denne skalaen er rangert fra 1 til 7
hvor 4 er midtpunktet.

	Svært uendig	Svært endig
--	-----------------	----------------

Når spillere, trenere og publikum protesterer på dømmingen:

1	Blir jeg usikker på meg selv	1	2	3	4	5	6	7
2	Får jeg en dårlig følelse i magen	1	2	3	4	5	6	7
3	Blir jeg ubesluttsom	1	2	3	4	5	6	7
4	Blir jeg ukomfortabel	1	2	3	4	5	6	7
5	Nervøs for å dømme feil	1	2	3	4	5	6	7
6	Føler jeg meg som normalt	1	2	3	4	5	6	7
7	Blir jeg mindre selvsikker	1	2	3	4	5	6	7
8	Føler jeg det er vanskelig å dømme videre	1	2	3	4	5	6	7
9	Blir jeg nervøs for å feile	1	2	3	4	5	6	7
10	Legger jeg saken fra meg og ser videre	1	2	3	4	5	6	7
11	Feildømmingen påvirker meg ikke	1	2	3	4	5	6	7
12	Dømmer jeg upåvirket videre	1	2	3	4	5	6	7
13	Blir jeg mer umotivert til å fortsette	1	2	3	4	5	6	7
14	Føler jeg at jeg må gjøre en bedre jobb	1	2	3	4	5	6	7
15	Blir jeg utrolig sinna på meg selv	1	2	3	4	5	6	7
16	Er jeg veldig beskyttende for min egen rolle	1	2	3	4	5	6	7
17	Føler jeg at det er et "helvete"	1	2	3	4	5	6	7
18	Ser jeg på det som en menneskelig svikt	1	2	3	4	5	6	7
19	Blir jeg i ettetid usikker på meg selv	1	2	3	4	5	6	7
20	Føler likevel at jeg har tatt en riktig beslutning	1	2	3	4	5	6	7

Aggressive spillere og trener

Marker på skalaen fra 1 til 7 for å angi i hvilken grad du er enig i om uttalelsen passer for deg.

Denne skalaen er rangert fra 1 til 7
hvor 4 er midtpunktet.

	Svært uenig							Svært enig
Aggressive spillere og trener:								
1	Gjør meg nervøs	1	2	3	4	5	6	7
2	Får meg til å tvile på mine avgjørelser	1	2	3	4	5	6	7
3	Gjør meg sinna	1	2	3	4	5	6	7
4	Får meg til å markere meg mindre	1	2	3	4	5	6	7
5	Gjør meg mer bevisst min egen posisjon	1	2	3	4	5	6	7
6	Får meg til å være mer oppmerksom på hva de gjør	1	2	3	4	5	6	7
7	Gjør jeg "alt" for å få de fjernet av banen	1	2	3	4	5	6	7
8	Får meg til å dømme strengere	1	2	3	4	5	6	7
9	Får meg ut av balanse	1	2	3	4	5	6	7
10	Gjør dømmingen lettere	1	2	3	4	5	6	7
11	Gjør at jeg føler meg usikker og ubesluttsom	1	2	3	4	5	6	7
12	Gjør meg usikker for å bestraffe dem	1	2	3	4	5	6	7
13	Gjør at jeg føler meg oppgitt	1	2	3	4	5	6	7
14	Motiverer meg til å gjøre en bedre jobb	1	2	3	4	5	6	7
15	Gjør meg sikker på at avgjørelsen var riktig	1	2	3	4	5	6	7
16	Irriterer meg	1	2	3	4	5	6	7
17	Får meg til å føle meg uønsket	1	2	3	4	5	6	7
18	Får meg til å blåse mindre i fløyta	1	2	3	4	5	6	7
19	Dømmer jeg raskt for usportslig oppførsel	1	2	3	4	5	6	7
20	Jeg overser aggressive spillere og trenere	1	2	3	4	5	6	7

**TUSEN TAKK FOR AT DU TOK DEG TID TIL Å FYLLE UT DETTE
SPØRRESKJEMA**

